

LUNDS UNIVERSITET
Musikhögskolan i Malmö

EXAMENSARBETE 15hp

Vårterminen 2017

Läroarbilden i musik

Emma Persson

Av glädje bygger man musik?

– En studie om det sociala klimatets påverkan på det musikaliska resultatet i kören

Handledare: Sverker Zadig

Sammanfattning

Titel: Av glädje bygger man musik? – En studie om det sociala klimatets påverkan på det musikaliska resultatet i kören.

Författare: Emma Persson

Denna studie syftar till att undersöka hur svenska körer arbetar med det sociala klimatet, om atmosfären i kören påverkar det musikaliska resultatet och i så fall på vilket sätt. En enkät skickades ut till körsångare från 10 körer och som ämnade belysa körsångarnas perspektiv. Kvalitativa intervjuer hölls med tre aktiva körledare för att få deras upplevelser och tankar inom ämnet.

Studien innehåller för ämnet relevant litteratur, metodbeskrivning, resultatpresentation och slutligen en diskussion kring resultatet kopplat till litteraturen. Studien visar att körsångare ser det sociala klimatet i kören som viktigt och att de ser kopplingar mellan det sociala klimatet och det musikaliska resultatet. Samtliga deltagande körledare jobbar aktivt med det sociala klimatet, då de alla tre sett hur det musikaliska blir bättre av att det sociala klimatet är gott.

Nyckelord: Kör, körledning, musikaliska mål, socialt klimat, välmående

Abstract

Title: Joy puts music together? – A study of the social environment and its impact on the musical result in the choir.

Author: Emma Persson

The purpose of this study was to investigate in which ways Swedish choirs work with the social environment in the group, if the environment in the choir has an impact on the musical result and in that case in which ways. A survey, which was meant to investigate the perspective of the choir members, was sent to singers from ten different choirs. Qualitative interviews were held with three professional choir directors to get their experiences and thought within the subject.

The study contains relevant literature on the subject, description of methods, presentation of the result and finally a discussion concerning the result and the literature combined. The study shows that choir members value the social environment and that they see that the social environment has an impact on the musical result. All the participant choir directors work actively on the social environment in their choirs. That is because they all three have seen how the music gets higher quality when the social environment is good.

Keywords: Choir, choir directing, musical goals, social environment, well-being

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställningar.....	2
2. Litteratur	3
2.1 Gruppen, gruppersonlighet och gyllene ögonblick.....	3
2.2 Det sociala klimatet och det musikaliska resultatet.....	5
2.3 Slitningar i gruppen och känsla av exkludering.....	7
2.4 Dirigentens roll.....	10
2.5 Mål.....	13
2.6 Situerat lärande.....	16
2.7 Sångens och körens påverkan.....	17
3. Metod	20
3.1 Metodologiska överväganden.....	20
3.1.1 Enkätstudie.....	20
3.1.2 Kvalitativ intervju.....	21
3.2 Analys av data.....	22
3.3 Design av studien.....	23
3.3.1 Urval.....	23
3.3.2 Informanter.....	23
3.3.3 Datainsamling.....	24
3.4 Studiens validitet och reliabilitet.....	25
3.5 Etiska överväganden.....	26
3.5.1 Informationskravet.....	26
3.5.2 Samtyckeskravet.....	26
3.5.3 Konfidentialitetskravet.....	27
3.5.4 Nyttjandekravet.....	27
4. Resultat	28
4.1 Det sociala klimatets relevans och påverkan.....	28
4.1.1 Enkät.....	28
Trygghet.....	29
Våga.....	29
Förtroende, tillit och stöttning.....	30
Vilja och ansträngning.....	30
Välmående.....	31
Glädje och positiv laddning.....	31
Starkare tillsammans.....	31
Avspändhet.....	32
Lyssnande.....	32
Mål.....	32
4.1.2 Intervjuer.....	33
Anders.....	33
Eva.....	33
Linda.....	34

4.2	Körledarens roll.....	35
4.2.1	Enkät.....	36
	Humor och glädje.....	36
	Lyssnande, öppenhet och förståelse.....	36
	Engagemang och uppmuntran.....	37
	Omtänksamhet, ödmjukhet och värme.....	37
	Tydlighet.....	37
	Rättvisa och inkludering.....	37
	Musikalisk kompetens och professionalitet.....	38
	Krav och disciplin.....	38
	Social kompetens och visa på vikten av det sociala.....	38
	Övrigt.....	38
4.2.2	Intervjuer.....	39
	Anders.....	39
	Eva.....	40
	Linda.....	41
4.3	Relation och förtroende.....	41
4.3.1	Enkät.....	41
4.3.2	Intervjuer.....	41
	Anders.....	41
	Eva.....	42
	Linda.....	43
4.4	Krav och förväntningar.....	43
4.4.1	Enkät.....	43
4.4.2	Intervjuer.....	44
4.5	Mål och motivation.....	45
4.5.1	Enkät.....	45
4.5.2	Intervjuer.....	46
	Anders.....	46
	Eva.....	47
	Linda.....	47
5.	Diskussion.....	49
5.1	Det positiva sociala klimatets påverkan.....	49
5.2	Körledare – ett omöjligt yrke?	51
5.3	Relation och kommunikation.....	54
5.4	Mål och krav.....	56
5.5	Gruppen och dess kultur.....	58
5.6	Där det sociala klimatet inte fungerar.....	60
5.7	Kritisk granskning av studien.....	62
5.8	Framtida forskning.....	63
6.	Referenslista.....	64
	Bilaga 1 – Enkät.....	67
	Bilaga 2 – Samtyckesblankett.....	74
	Bilaga 3 – Intervjuguide	75

1. Inledning

Körsång är den tredje vanligaste fritidssysselsättningen i vårt land, efter fotboll och golf – varje vecka sjunger flera hundra tusen svenskar i kör (Fagius & Ekman Frisk, 2011). Det är en verksamhet där många lägger mycket tid och som många påverkas av.

Jag har länge varit intresserad av de aspekter av körsången som inte rör det rent musikaliska, det som rör individerna i gruppen; gruppsykologi och normer. För några år sedan utvecklades detta till en nyfikenhet kring hur det sociala i kören påverkar det musikaliska. Denna nyfikenhet blommade upp under utförandet av det *Självständiga arbetet*, som jag skrev under det andra året på Musikhögskolan. Tillsammans skrev jag och en kurskamrat ett arbete om *Den flexibla kören* (2014), vilket berörde vad som krävs av en kör för att kunna växla flexibelt mellan olika genrer. Vi såg då en antydning till att gruppens atmosfär och dynamik påverkar körsångare i deras musicerande.

Körverksamheten berör många människor, som alla är individer med olika förutsättningar och bakgrund. Utmaningen för körledaren blir att samla alla dessa individer till en grupp som fungerar tillsammans. Denna dynamik har jag ofta upplevt och funderat kring i mitt eget arbete som körledare. Utifrån dessa funderingar ställer jag mig frågan: Hur viktigt är det att gruppen fungerar socialt för att de även ska fungera musikaliskt?

Jag har vid några tillfällen sjungit för en dirigent, som istället för att försöka skapa en god, trygg och öppen stämning, nästintill nått sitt önskvärda musikaliska resultat genom att frambringa rädsla hos sina körsångare. Detta har fått mig att ifrågasätta både om det i körer som sjunger för dessa dirigenter finns ett välmående bland körsångare och även om det musikaliska verkligen kan gynnas av en sådan hållning.

Jag är i detta arbete nyfiken både på körsångarnas och körledarnas perspektiv. Jag vill utifrån sångarnas perspektiv undersöka hur de upplever det sociala klimatet i deras körer, vad som påverkar det sociala klimatet, vilka som tar ansvar för det och vad det ger för avtryck i det musikaliska. Detta *om* de nu upplever att det gör det. Utifrån körledarnas perspektiv vill jag undersöka hur viktigt de tycker att det sociala klimatet är och om/hur de arbetar med detta. Jag vill utreda *om* och i så fall *hur* körledarna upplever att det musikaliska påverkas av det sociala.

1.1 Syfte och frågeställningar

Jag vill med denna studie undersöka *om* arbetet med det sociala klimatet i kören påverkar det musikaliska resultatet, och i så fall *hur* det påverkar. Syftet med undersökningen är att dels kartlägga körsångares upplevelser kring ämnet samt belysa körledares upplevelser och arbetssätt kring ämnet.

- På vilket sätt arbetar svenska körer med ett inkluderande klimat?
- Vad finns det för olika faktorer som påverkar det sociala klimatet i kören?
- Kan det sociala klimatet i kören påverka det musikaliska resultatet, och i så fall hur?

2. Litteratur

I detta kapitel presenteras litteratur och tidigare forskning som är relevant för denna studie. Jag har valt att kategorisera litteraturen efter ämnesrubriker och börjar med litteratur som rör gruppen, med dess personlighet och undergrupper samt speciella gemensamma upplevelser. Därefter presenteras litteratur kring hur det sociala klimatet i kören och det musikaliska resultatet kan påverka vartannat. Kommunikationen i kören kan även få negativa följder, vilket presenteras under nästa rubrik. Därefter följer litteratur kring dirigentens roll, mål med körverksamheten, kören som en situationsbunden praktik samt sångens och körens påverkan.

2.1 Gruppen, grupppersonlighet och gyllene ögonblick

Mathiasson (1994) hävdar att gruppen är en plats för bekräftelse och identitetsutveckling. För att den personliga identiteten ska utvecklas, behöver vi människor en grupp att spegla oss i och utvecklas gentemot. Vi kan forma vår identitet i denna spegling, som blir som en jämförelse med andra människor. I utvecklingen av gruppidentiteten blir speglingen både inom gruppen individer emellan samt spegling i och jämförelse med andra grupper viktig för att stärka gruppens identitet.

I en större grupp, blir den enskilde individen mer anonym än i en mindre (Mathiasson, 1994). Ju större en grupp är, desto svårare blir det att tillgodose individens sociala och psykologiska behov som bekräftelse, personlig närhet och en känsla av att bli sedd. I dessa större grupper bildas lätt subgrupper, vilket Mathiasson förklarar som informella grupper som bildas inom den formella gruppen, med egna normer och regler.

Mathiasson (1994) hävdar att en grupp pendlar mellan att vara relationsorienterad respektive uppgiftsorienterad. Den relationsorienterade gruppen kallar hon för *psykogrupp*. Denna är utan formell struktur och betonar välmående, känslor och relationer. Den uppgiftsorienterade gruppen kallas för *sociogrupp* och innehar både en formell struktur och är uppgiftsorienterad. Beroende på behovet som gruppen har för tillfället, pendlar alltså gruppen mellan att vara psykogrupp och att vara sociogrupp.

Musikaliska grupper innehåller enligt MacLellan (2011) ofta personer med liknande personlighetsdrag. Hennes artikel utgår från studier på studenter som deltar i olika typer

av musikaliska sammansättningar och beskriver hur dessa ofta liknar varandra. Hon presenterar två möjliga anledningar till detta. Den ena handlar om hur en social kultur i en grupp kan göra att människor med en viss personlighetstyp dras till gruppen. En grupp kopplas ihop med vissa förväntningar och sociala aktiviteter; såsom resor, fester, musikaler med mera. De som denna form då passar för, menar MacLellan (2011) kan dras till gruppen. Hon poängterar att det kan vara positivt att försöka bibehålla ett visst klimat i en grupp, men att man bör se upp så inte potentiella deltagare exkluderas av detta.

Den andra möjliga anledningen menar MacLellan (2011) kan vara att människor anpassar sig efter det sociala sammanhang de befinner sig i. Individens anpassning i agerande och tal till gruppen hen befinner sig i är något som Mathiasson (1994) säger sig ha sett stora tendenser till. Hon beskriver gruppens personlighet och betonar att en grupp inte kan förstås endast genom att analysera dess medlemmar. Det sker istället något utanför individerna när de bildar en grupp. MacLellan (2011) uttrycker att det kan vara svårt att se vad som är den främsta anledningen – är det så att endast vissa personlighetstyper dras till en viss sorts musikalisk sammansättning, eller är det så att människor anpassar sig efter det sociala sammanhang de hamnar i?

Ibland uppstår det i kören vad Dahl (2003) kallar för *gyllene ögonblick*. I dessa situationer upplevs gruppen som en stark enhet och en speciell stämning fyller rummet. Dahl (2003) beskriver detta fenomen som: “När tiden ett ögonblick står stilla och hela kören är som en enda organism, en kropp, en andning, en tanke” (s.11). I det ögonblicket kan hon leda kören med de minsta gester, med ett ansiktsuttryck eller ett ögonbryn. Hon beskriver att gränserna mellan musiken, sångarna, dirigenten och publiken smälter samman och tillsammans får vara en del av något större; som ett energifält som alla gemensamt får gå in i.

I boken *A cappella* (Johansson, 2015) intervjuar Karin Johansson 25 körledare. I en intervju med Karin Eklundh beskriver hon detta tillstånd som en “[...] symbios mellan musiken, mig och kören [...]” (s.39) där kören blir som en kropp. I detta kan ledaren spela en viktig roll genom att våga vara både subtil och våga kasta sig ut på okänd mark.

Denna energi som fortplantar sig genom rummet beskriver Jan Yngwe (Johansson, 2015) som speciella tillfällen då alla är helt i nuet och det uppstår ett flow som alla

känner av. "Plötsligt skapas en anda i ett rum och något händer hos alla, utan ord." (s.237). Musiken blir på riktigt och saker och ting faller på plats. En liknande upplevelse beskriver både Lundgren (1999) och Karin Fagius (Johansson, 2015) och kopplar ihop den med hårt slit och mycket arbete. Lundgren (1999) beskriver det som ett tillfälle då kören, dirigenten och publiken är samspelare och koncentrationen, skapandet och kommunikationen blir som allra djupast. Kören upplevs som en enda kropp. En förutsättning för denna djupa koncentration och kommunikation är enligt honom att individen får vissa behov tillfredsställda, såsom trygghet, uppskattning, respekt och en känsla av att vara behövd och önskad.

Det är ofta i konsertperioder som tillhörighetskänslan i kören är som starkast, anser Balsnes (2009). Detta beskriver även Fagius (Johansson, 2015) då hon säger: "En konsert där alla gör sitt bästa och vill något är en fantastisk känsla, särskilt när man vet hur lång vägen dit har varit." (s.77). Har kören fått arbeta hårt för att nå ett mål, som exempelvis en konsert, blir känslan av att allt sitter bra på konserten ännu starkare, menar Fagius (Johansson, 2015). Genom att alla medverkande gör sitt yttersta och bidrar med mycket vilja i situationen blir detta möjligt.

2.2 Det sociala klimatet och det musikaliska resultatet

Kören är enligt Lone Larsen (Johansson, 2015) en "[...] förening av två världar, den sociala och den musikaliska" (s.94). Trots att båda dessa världar är viktiga i kören, uttrycker hon samtidigt att drivkraften måste ligga i det musikaliska. Lundgren (1999) hävdar att en välmående kör sjunger vackrare än en kör med sociala slitningar. Han skriver att "Socialt välbefinnande är en förutsättning för ett bra musikaliskt resultat." (s.12). Den stora påverkan som välmående i gruppen har på musiken, gör enligt honom att dirigentens arbete med gruppklimatet blir av största vikt.

Omgivningen spelar enligt Persen (2005) en viktig roll i att antingen hämma eller främja både prestation och sångglädje. Trygghet, både inre och yttre sådan, är ett nyckelord. Den yttre tryggheten kan innebära tydliga ramar och mål med verksamheten och den inre en god självkänsla samt en känsla hos individen att hen behärskar det som krävs. För att skapa en känsla av trygghet krävs en bra balans mellan utmaning och redan behärskad färdighet:

Fellessang og kor kan være trygge arenaer - forutsatt at det er balanse mellom utfordringer og ferdigheter og at det er lov til å gjøre feil. Generelt vil det å synge sammen med andre være mer trygt enn å synge alene foran andre. Da høres ikke ens egen stemme så godt. (Persen, 2005, s.85)

Anonymiteten som oppstår av att många sjunger samtidigt, blir ännu en trygghetsfaktor för den enskilda sångaren (Persen, 2005). Att å andra sidan använda sin röst och göra sig hörbar, kan enligt Persen vara viktigt för identitetsutveckling och skapandet av självtilitt, men kan samtidigt vara exponerande och sårbart. Där erbjuder körsången en trygghet i att både använda sin röst och att samtidigt inte vara ensam i sitt uttryck.

I en körverksamhet är det viktigt att skapa både musik och opplevelser tillsammans, anser Fagius (Johansson, 2015). En god körverksamhet innehåller enligt henne ett socialt tillåtande klimat, skapande verksamhet samt engagemang - en engagerad ledare skapar engagerade korister. Hon tycker det är sunt att i en kör ha synen att man som körsångare kompletterar varandra. Sångare tenderar även till att få en mer positiv bild och känsla av sig själva när de sjunger i grupp jämfört med när de sjunger ensamma, menar Persen (2005). Den gemensamma sången skapar bättre förutsättningar för att utveckla en positiv självbild hos sångaren, då hen lättare tänker negativa tankar om sig själv när hen sjunger ensam.

Dahl (2003) menar att körsångarnas mående påverkar deras sångteknik. Kroppen och sinnet hör ihop, och tankarna vi tänker påverkar hur vår kropp mår. Yngwe (Johansson, 2015) gör en jämförelse med idrottsmän, och säger att för att kunna ge fullt ut behöver körsångaren vara avspänd. För att undvika och lösa upp spänningar säger Dahl (2003) att hon använder köruppvärmningen i ett bredare syfte än att bara värma upp stämbanden. Hon uttrycker att oppvärmningen ska skapa en kroppslig och psykisk balans, skapa närvaro i rummet samt bilda en känsla av samhörighet och gemensamt fokus.

Tonproduktionen styrs av luftströmmen, som i sin tur är bestämd av kroppens hållning, muskulatur etc. Tonens klang och expressivitet styrs dessutom av tanken. Under en oppvärmning blir den stämning och koncentration som skapas väl så viktig som de övningar som görs. Det är av stor betydelse att det skapas en positiv, självaccepterende stämning. (Dahl, 2003, s.30)

Tanke, muskulatur, kroppens inställning, andning och slutligen tonproduktion hör ihop och påverkar varandra. Här blir stämningen i rummet även något som slutligen påverkar

sångtekniken, och som därför är viktigt att försöka påverka genom uppvärmningen (Dahl, 2003).

Flera körledare ser lekfullhet och humor som en viktig del i körledarskapet, bland annat Fagius som menar att lusten är en viktig del i arbetet med kören (Johansson, 2015). Dahl (2003) beskriver att hon använder humor som ett sätt att angripa repertoar och underlätta för inläringen av ett stycke, speciellt då repertoaren är av humoristisk karaktär. Att ha roligt under körrepetitionen står enligt Fagius (Johansson, 2005) och Dahl (2003) inte i kontrast till att arbeta seriöst och på en hög musikalisk nivå.

Eklundh (Johansson, 2015) hävdar att en kör inte måste välja mellan att ha roligt och vara musikaliskt skickliga. För henne handlar musicerandet om “[...] att ge sig ut i ett landskap, inte om att vara duktig. I det landskapet kan medvetenhet, kunskap och teknik växa, men det måste bäras av en uttrycksvilja.” (s.37). Hon menar att det är viktigt att kören har en vilja att uttrycka sig, med den grunden kan fler saker växa fram. Denna uttrycksvilja blir även viktig i konsertsituationen. Ett framträdande där alla delar till synes sitter på plats; kören sjunger sina stämmor tekniskt och bra och körledaren dirigerar snyggt, kan enligt henne bli helt ointressant om inte uttrycket finns där. Den musikaliska och tekniska skickligheten behöver laddas med musikaliska vilja för att uttrycka något.

Acceptans och att våga gör fel är faktorer som Persen (2005) anser är viktigt i en sund körgemenskap. Är kollektivet tryggt vågar individen göra fel och skämma ut sig, vilket enligt henne är en god förutsättning för lärande. Detta hjälper även den enskilda sångaren att acceptera sin egen röst och det hen utför för tillfället, vilket gör att sångglädjen lättare utvecklas. Persen är samtidigt tydlig med att poängtera att sångaren trots detta kan sträva efter att utvecklas efter sin maximala förmåga. Acceptansen möjliggör för en ännu större utveckling. Går uppmärksamheten och tankarna till hur hen kunde gjort det bättre, bildas psykiska blockeringar som tar uppmärksamheten från ögonblicket och hindrar sångglädjen.

2.3 Slitningar i gruppen och känsla av exkludering

Det finns delar i körverksamheten som kan skapa slitningar i gruppen, och som således även kan påverka det musikaliska resultatet negativt (Lundgren, 1999). Det kan handla om koristernas personliga livssituationer, stämmornas skilda subkulturer, sociala

subgrupper, missnöje över repertoar, koristernas enskilda målbilder kontra körens gemensamma mål et cetera.

För att ha en god och utvecklande körgemenskap anser Finnegan (2007) att det behöver finnas ett *ömsesidigt engagemang* körledare och körsångare emellan. Det finns ofta svårigheter i att få folk att engagera sig i kören. Hon menar att det i ett första skede kan verka självklart för körmedlemmarna att körens verksamhet ska prioriteras och att allt annat ska komma i andra hand under tiden som körverksamheten äger rum. När det sedan blir skarpt läge är det många körsångare som finner det svårt med denna prioritering, då många exempelvis har barn, vissa har långt pendlingsavstånd och så vidare. Det blev i Finnegans studie, där hon studerade musikaliska grupper i ett lokalsamhälle, tydligt att dessa musikaliska grupper endast överlevde genom ihärdigt arbete. Hon menar på att det inte spelade någon roll hur stor gruppen var, om den innehöll 4 eller 90 deltagare, oavsett så var gruppen totalt beroende av deltagarnas engagemang och deltagande. Utan detta lades gruppen till slut ner.

Sångupplevelser från barndomen kan sätta djupa spår för framtida musicerande, både i positiv och negativ bemärkelse (Persen, 2005). Att som litet barn stå inför klassen och sjunga solo för att sedan av läraren få domen hur illa det lät kan sätta spår för livet och kan göra att personen ifråga aldrig mer tar en ton. Negativa kommentarer och prestationskrav minskar lusten att fortsätta sjunga och kan även leda till att personen slutar sjunga, om hen inte har tillräckligt med positiva erfarenheter att väga upp det negativa med (Persen, 2005). Negativa känslor begränsar människan både psykiskt och fysiskt. Persen (2005) menar att sångrösten är tätt förbunden med det autonoma nervsystemet, vilket också gör den starkt kopplad till kroppens grundläggande funktioner. När vi sjunger inför andra hamnar vi i en exponerande position där vi blir sårbara och riskerar att bli avvisade:

Det [exponerandet] är ikke negativt i seg selv, men forskjellen er stor på om eksponeringen er selvvalgt eller påtvunget og hvor stor grad av trygghet og aksept som er til stede både hos den enkelte og i rammene rundt. (Persen, 2005, s.63)

Omständigheterna i situationen har stor påverkan på hur stor grad av trygghet den exponerade personen känner (Persen, 2005). Känns situationen otrygg följer en instinkt av att skydda sig själv och kroppen hamnar i beredskap mot faror: struphuvudet snörps

ihop, andningen blir ytligare och kortare, kroppen blir stel och uttrycket mindre. Spänningar skapas, framförallt i mellangärdet, käken och nacken (Dahl, 2003). Är körsångaren dessutom oskolad och inte så van vid att sjunga är risken för denna reaktion större och kroppen påverkas mer än för någon som har större färdigheter (Persen, 2005).

Repertoaren som sjungs är ofta omstridd i en kör, särskilt i körer som inte har en uttalad huvudgenre. Sångarna i en kör har olika smak och förutsättningar, vilket gör att repertoarvalets musikstil samt svårighetsgrad kan vara både inkluderande och exkluderande för sångarna. Meningsskillnaderna körsångarna emellan kan även variera beroende på storlek på samhället som kören är stationerad i, beskriver Balsnes (2009). I en större stad finns det ofta fler körer att välja bland än i ett mindre samhälle, vilket gör att kören i det mindre samhället ofta innehåller större spridning på personlighetstyper. Om individen inte trivs med valet av repertoar kan denne känna sig bortstött och främmandegjord av gemenskapen. Detta kan ha både estetiska grunder, om sångaren p.g.a. sin musiksmak inte gillar repertoaren, eller pedagogiska grunder, om hen upplever att hen inte har det som krävs för att sjunga den. Upplever många i kören detta, kan det leda till att gemenskapen blir icke-fungerande och att många slutar (Balsnes, 2009).

Att få kritik för sin sångröst kan enligt Persen (2005) upplevas oerhört personligt. Då rösten är en del av personens kropp kan det vara svårt att skilja på prestation och personlighet när kritik utfärdas. Detta upplevs generellt svårare vid sång än t.ex. vid instrumentalspel, då instrumentalspelet händer utanför kroppen och då lättare blir prestationsinriktat snarare än personinriktat. Sång kan upplevas både som ett objekt och subjekt. Persen (2005) uttrycker att det är lättare att ta till sig kritik om sången upplevs som ett objekt, något utanför ens personlighet som är knutet till prestationen. Sången som subjekt hör samman med det personliga uttrycket och med sångglädje. Det är vanligtvis prestationen som värderas utefter ett visst ideal. Om det personliga uttrycket är det som värderas kan det verka hämmande på sångglädjen.

Precis som upplevelser i kören kan verka gemenskapsfrämjande och inkluderande kan det även ge negativa konsekvenser (Balsnes, 2009). En grupp kan fungera exkluderande, även om ingen aktivt eller synligt blir exkluderad. Detta genom exempelvis projekt som inte alla kan delta i av olika anledningar, som exempelvis för

hög svårighetsgrad och att inte kunna lägga ner den tid som krävs. För de som är med i projektet kan det till synes vara utvecklande och de kan uppleva att gruppen stärks exempelvis av utmaningen projektet innebär, medan det för den stora gruppens sociala liv kan vara förödande (Balsnes, 2009).

2.4 Dirigentens roll

Olika yrken kan enligt Mathiasson (1994) delas in i två huvudgrupper: sakorienterade respektive rollorienterade yrken. Det sakorienterade yrket är endast beroende av den yrkesverksammas prestation för ett gott utfört arbete. I det rollorienterade yrket är det däremot personligheten hos arbetstagaren som blir verktyget. I det senare blir yrkesrollen och privatlivet ofta svårare att särskilja, det kanske till och med förväntas av den yrkesverksamma att dessa två ska integreras. Dessa rollorienterade yrken är i regel mer subjektiva och förväntningarna kan vara oklara, vilket gör det viktigt att få stöd och handledning i sitt arbete.

Sandberg Jurström (2009) beskriver körledarens roll som både utåtriktad och inåtvänd. I det utåtriktade ligger att vara uppmärksam på det sångarna gör och ha en närhet till sångarna, både rent rumsligt men även genom att ha ögonkontakt och ge bekräftelse. Den inåtvända delen av körledarrollen innebär en större distans till sångarna. Körledaren går då mer in i sig själv och i sin egen gestaltning av musiken. I dessa tillfällen har körledaren ingen ögonkontakt med sångarna, utan musicerandet sker utan större kontakt mellan personerna i rummet. Dessa två förhållningssätt blandas ofta i körledningssituationen och körledaren växlar mellan närhet och distans till sångarna.

Det finns många olika förväntningar på hur en körledare ska vara och agera. Lundgren (1999) ställer, enligt honom själv, höga krav på en dirigent. Han anser att dirigenten ska vara “[...] mild och god samt en skicklig pedagog och ledare [...]” (s.14). Dirigenten ska även våga blotta sig, visa sina känslor, vara en skicklig problemlösare, kunna ta snabba beslut, ha kunskap om främmande språk m.m. Körledaren är inte bara musiker och pedagog, utan även människokännare, ledare, administratör med mera, säger Dahl (2003) då hon beskriver dirigentskapet som ett yrke med många olika roller. Det är ett yrke som exponerar människan både som konstnär och som person och som ställer höga krav på hens musikaliska och personliga val.

Dirigenten har även en uppgift att forma individerna i kören till ett kollektiv, påpekar Lundgren (1999). Dennes betydelse som kollektivets ledare är enligt honom tätt sammankopplat med dennes grad av professionalitet. Dirigenten ska driva sina sångare framåt och gör detta genom professionalitet och konstnärlig vilja och mål (Dahl, 2003). Eklundh uttrycker hur en ledare kan samla alla individer till en enda kropp.

En kör är en samling människor med olika universum, bakgrunder och ingångar, men alla kan bli en kropp förutsatt att jag som körledare vågar - vågar vara extremt subtil, vågar vara för mycket eller vågar kasta mig ut och öppna upp. Det är förstås en resa.[...]Det går aldrig att tvinga någon till något, men att locka fram den potential som finns tycker jag är väldigt spännande. (Johansson, 2015, s.39)

Dirigenten blir enligt Eklundh en vägvisare som lockar körsångarna till att bli en enhet, trots individernas skilda bakgrunder och verkligheter. Dirigenten ska möjliggöra för körsångarna att utvecklas (Johansson, 2015) och ur varje sångare locka dennes "maximala förmåga och konstnärliga kreativitet" (Lundgren, 1999, s.14).

En musikalisk ledare i körsituationen behöver vara skicklig på att uppfatta signaler; att lyssna och att observera, för att leda kören vidare. Genom att analysera de signaler hen uppfattar kan arbetssätten anpassas efter det hen upplever är individens och gruppens bästa. Dessa anpassningar kan gälla exempelvis språk, arbetstempo, taltonläge och blick. I körledningssituationen, som innehåller många sångare att ta hänsyn till på samma gång, använder Dahl (2003) sig av olika tillvägagångssätt i sitt arbete med kören. Hon vill aktivera flera sinnen hos sina körsångare och genom att undervisa genom växlande visuella, auditiva och kinestetiska metoder hålls koncentrationen uppe och hon når lättare alla enskilda körsångare.

Utifrån denna analysering av gruppen och vad den behöver, kan körledaren välja att antingen spegla gruppen, alltså att placera sig själv där kören är i exempelvis energinivå och krav, eller att göra tvärtemot, för att väcka och utmana. Det senare kan till exempel ge sig i uttryck genom att ledaren, i en kör med låg aktivitet, startar en repetition i högt tempo. En risk i att handla tvärt emot där kören befinner sig, är att det skapas en barriär mellan kören och ledaren och att tilliten dem emellan förstörs. Därför behövs det en stor medvetenhet hos ledaren om var kören befinner sig och klarar av (Dahl, 2003).

Körsituationen består av en mängd beslut. Dessa beslut är ständigt pågående och synliggörs exempelvis genom kommentarer under pågående genomsjungning,

förklaringar på vad kören ska tänka på efter avslutad sång samt genom “[...] körledarnas sätt att använda gestik, blickar, kroppsrörelser samt pianospel.” (Sandberg Jurström, 2009, s.166). Dessa beslut är alltså både verbala, som i de två första exemplen, samt kroppsliga, som i de efterföljande tre.

Körsångarna kommer inte till kören bara för musikens skull, utan också med anledning av det sociala, menar Finnegan (2007). I detta skapas en gömd kamp mellan ledaren och kören i körsituationen. Ledaren söker den fulla koncentrationen och närvaron av körmedlemmarna och körmedlemmarna accepterar å ena sidan detta, men vill å andra sidan själva kunna avgöra när de ska prata med grannen. Körarbetet innehåller även många andra delar som inte rör det rent musikaliska, som exempelvis kontakt med lokal, planera konsertverksamhet, ha kontakt med solister, ordna konsertprogram med mera. Arbetet med kören innehåller därför upprepade ställningstaganden i frågor av många olika karaktär.

Hela ansvaret ska dock inte läggas på dirigenten, uttrycker Yngwe (Johansson, 2015). Han understryker att körledaren och körsångarna har ett gemensamt ansvar att förvalta och driva arbetet i kören. Körledaren ska bidra med mycket vilja och inspiration till sångarna att utföra något, men ska å andra sidan inte göra det åt dem. Det handlar hela tiden om ett givande och tagande.

Som dirigent är det enligt Yngwe även viktigt att vara påläst och väl förberedd. Han menar att förberedelsen gör en trygg, vilket möjliggör för ledaren att vara flexibel under arbetet med kören. Förberedelsen blir ett verktyg för att kunna vara i nuet under repetitionen. Ett annat verktyg för att skapa denna flexibilitet och frihet är att rensa bort prestige; att nuet och mötet blir viktigare än en själv. Andra viktiga parametrar är att kunna vila i sin ledarroll, att våga vara autentisk och visa både styrkor och svagheter, kunna använda olika delar av sin personlighet och att få en fördjupad relation till musiken och körsångarna. Dessa ger goda förutsättningar för utveckling (Johansson, 2015).

För Dahl (2003) ligger en stor del av förberedelsen inför körrepetitionen i att få en djup relation till texten i stycket kören ska sjunga. Det är för henne viktigt att översätta texten, om den är på något annat språk, och att ta hjälp med att få ett så autentiskt uttal som möjligt. Sedan vill hon få en förståelse för hur textförfattaren tänkt när denne skrivit texten, samt hur kompositören gjort sin tolkning av texten musikaliskt. Dahl

menar att musiken har en själ som ofta hittas i språket; vilket gör det viktigt att arbeta med precist uttal och förståelse av texten.

Almaz Yebio (Johansson, 2015) vill skapa en självständighet hos sina körsångare. Körsångarens egna upplevelse av musiken är viktig och därför ser hon det som en styrka när en låt inte blir likadan vid olika framträdanden, utan då det finns ett skapande i stunden. Hon vill att körsångarna ska komma bort från tanken att det är hon som ledare som ska bli nöjd och att de istället ska uppleva att deras ansträngning respektive avsaknad av detsamma gör skillnad för hela kören.

2.5 Mål

Kören består av “[...] en rad individer med olika bakgrund och erfarenhet, olika mål och önskemål – och ovanpå det hela sångarnas familje- och arbetssituation [...]” (Johansson, 2015, s.51). Det är en verksamhet där individers personligheter, viljor och mål ska komma samman och bilda en enhet. På det läggs ledarens personlighet, vilja och mål med verksamheten, som ska smälta samman med resten av gruppens. Csikszentmihalyis (citerad i Persen, 2005) begrepp *flow* står enligt Persen i kontrast till uttalade mål. Hon beskriver *flow* som ett tillstånd där upplevelsen i sig är drivkraften och där fokus läggs på den inre processen snarare än den yttre responsen som mål ofta fokuserar på. Persen (2005) uttrycker dock att mål i sig inte behöver vara något negativt, så länge det balanseras upp av återkoppling: “Konkrete mål og raske tilbakemeldinger kan også bidra til at man strekker seg lenger enn man ellers ville gjort.” (s.94). Är återkopplingen positiv kan den leda till en större självtillit hos sångaren, en lust att fortsätta sjunga, mindre prestationsångest, en känsla av att det hen gör räcker till och i slutändan att hen når längre i sin kunskap.

I alla verksamheter behövs det mening och mål, menar Lundgren (1999). En kör innefattar många olika mål; musikaliska som sociala, individuella som kollektiva. För att körarbetet ska fungera krävs det att dirigentens och körens musikaliska mål går ihop och inte är för långt ifrån varandra, mål som exempelvis rör svårighetsgrad och ambitionsnivå. Är det för stora skillnader i dessa målbeskrivningar kan det orsaka slitningar i gruppen, vilket kan leda till otrivsamt och att medlemmar går ur kören. Därför menar Lundgren att det i ett sådant fall behövs att en av sidorna ger med sig för den andres mål.

Eklundh (Johansson, 2015) uttrycker att det inte bara är människorna i körens verksamhet som formar mål mot utveckling, utan även att musiken själv kräver utveckling. Hon talar om förhållandet till musiken som en relation, där både hon och musiken i sig får använda varandra för att uppnå syften. Genom att som kör ha inställningen att man sjunger tillsammans bara för att det är roligt, ges musiken inte den respekt den förtjänar. Därför anser hon att både den enskilda sångaren och gruppen som kören utgör ska sträva efter fördjupning. Hon önskar att alla körer, oavsett nivå, skulle få en “[...] ökad hunger efter musikalisk utveckling [...]” (s.40). Hon önskar att alla körer och körsångare skulle få nå sin fulla potential och uppleva musikens inneboende rikedom. För att kunna göra det behövs samarbete, tillägger hon.

För flera körledare är reflektion ett av de stora målen med deras körverksamhet. Yngwe (Johansson, 2015) vill provocera och utmana både körsångare och publik, snarare än underhålla. För att som kör kunna bidra till att väcka tankar och känslor hos sin publik, behöver körsångarna enligt honom dels vara avspända och samtidigt ha en energi och vilja att nå ut. Detta kan dirigenten bidra till genom att skapa ett gott socialt klimat i kören och att samtidigt våga utmana kören när det behövs.

Att som körledare lyckas sätta upp rimliga musikaliska mål, kan för kören bli en stark motivator för att fortsätta utvecklas, anser Fredrik Malmberg (Johansson, 2015). Rimliga mål innebär för honom att lägga nivån lite över det kören i nuläget förmår utföra. Då blir en lyckad konsert efter ett gediget arbete till en stark drivkraft för fortsatt utveckling. En del i att sätta upp rimliga mål är enligt Dahl (2003) att göra sunda repertoarval. I detta urval utgår hon från flera olika parametrar som exempelvis variation, körsångarnas behov, körledarens vision, sammanhang, körsångarnas önskemål och nivå.

Där det finns dessa rimliga mål och där de uppnås, finns det även en utvecklingskraft. Detta beskriver Yebio som en stark drivkraft för henne som ledare, då hon säger att hennes motivation “[...] ökar där det finns en växtkraft, både i vars och ens röstkapacitet och i hela körens musikaliska fördjupning [...]” (Johansson, 2015, s.250). Persen (2005) lägger vikt vid att som körsångare ha en tro på att man kan utvecklas personligen. Detta leder till att hen sätter upp egna mål och lägger energi på att försöka uppnå dessa.

Ett mål för Yebio i det musikaliska arbetet med kören är att uppnå en samklang i kören.

Jag menar att det handlar om *samklang* snarare än klang, och att det intressanta med körarbete är just sökandet efter denna samklang, eller samtidighet: att man är samtidiga i rytm och intonation, har samma ljud, andas ihop och menar samma saker med det man sjunger. (s.246)

Hon betonar vikten av skapa en helhet av gruppen, både i musikaliska aspekter som rytm och tonalitet, men även i tolkning och interpretation (Johansson, 2015). Interpretation av musiken är för många en stor del av arbetet med kören. Enligt Sandberg Jurström (2009) har körledaren företräde för tolkning och gestaltning av musiken.

Detta innebär att det i interaktionen med körsångarna och musikerna finns överenskommelser som medger att det är körledarnas önsknings, kunskaps och tolkningar i olika musikaliska frågor som ska komma till tals och vara de som dominerar.

Denna uppgift får körledaren ofta genom att ha det huvudsakliga musikaliska ansvaret i kören och dessa överenskommelser kan vara både uttalade och outtalade.

I många körer är konsertverksamhet och kontakt med en publik en stor del. För Eklundh (Johansson, 2015) är kontakt ett oerhört viktigt ord; när kontakten finns där skapas en sorts intimitet mellan kören och publiken som kan skapa känslor av avslappning, energi och välbefinnande. Denna kontakt kan även beröra till andra känslor, och publiken kan gå ifrån konserten med helt olika upplevelser. När kontakten däremot inte finns där skapas enligt henne en frustration.

För Yngwe (Johansson, 2015) är det viktigt att uttrycket blir autentiskt för alla. Detta betyder att han inte bara vill att sångarna ska ha en gemensam nämnare i uttrycket, utan att det även ska ha en personlig färg. Han ger ett exempel på detta: kören ska framföra musik som handlar om förföljelser under andra världskriget, men ytterst få eller ingen har själva upplevt förföljelse. Då försöker han hitta någonting gemensamt som alla i kören kan relatera till, som blir det gemensamma uttrycket. Varje sångare får sedan lägga in personlig mening i detta gemensamma, för att uttrycket ska bli ärligt och autentiskt. Även Ingemar Månsson (Johansson, 2015) anser att det som kör är viktigt att

veta vad som ska förmedlas till publiken genom sången. Redan i körens entré ska körsångarna utstråla en uppbyggd förväntan som visar på att de har något att berätta.

Yebio (Johansson, 2015) menar att det visuella intrycket påverkar lyssnarupplevelsen hos publiken. Hon arbetar i sin körverksamhet med att för sina körsångare synliggöra det visuella intryckets betydelse. I kollektivet är det enligt henne otroligt viktigt vad den enskilde körsångaren gör och inte gör. Hon tycker att det syns om någon är obekvämt i en grupp. Genom att i kören arbeta med sådana saker som rör publikkontakten menar hon att körens kommunikation kan utvecklas mycket.

Dirigenten är som ett filter mellan kören och publikens hjärtan, menar Larsen (Johansson, 2015). Dirigenten kan vara ett störande moment som hindrar publiken från att verkligen ta till sig körens sång, och hon vill jobba för att minimera dessa hinder som kan bli ett hinder i kommunikationen mellan kören och publiken.

Ibland är jag också med och sjunger, det är en aspekt av relationen mellan kören och mig. För mig är det ingen hierarki utan ett samarbete eftersom alla kan samma sånger och är på samma nivå. Jag gillar teamwork och vill ha sångarna med i en dialog. Vi arbetar medvetet med olika typer av uttryck för att kunna beröra publiken. I vissa sorters musik passar det till exempel bäst när dirigenten står framför kören och alla körsångare står helt stilla med sin pärm. Det är också ett uttryck – så snart man står på scen är det ett uttryck. (s.95)

Hon använder rummet som en möjlighet till att förstärka uttrycket, och menar att även dirigenten har en roll i detta. Att inte alltid stå framför kören och dirigera blir även en fråga om hierarki och om att motverka denna. Därför placerar hon sig på olika ställen i rummet när hon leder.

2.6 Situerat lärande

Enligt Balsnes (2009) har lärande i sociala sammanhang med identitetsskapande, självkänsla, verklighetsuppfattning och sociala roller att göra. Hon ser på körsammanhanget som socialt konstruerat och identitetsskapande, och menar att lärande och identitetsutveckling är integrerade processer där hela människan är involverad. Hon har i sin avhandling tagit stor inspiration från Lave och Wenger (2003) och deras teorier om situerat lärande och praktikbaserad gemenskap.

Begreppet *situerat lärande* har enligt Lave och Wenger (2003) sitt fokus i relationen mellan lärandet och den sociala situationen som lärandet sker i. Bygdéus (2015) menar

att körledning är just en situerad, social och kulturell praktik. Lärandet sker enligt henne dels körsångare emellan, men även körledare och körsångare emellan – åt båda håll. Detta till skillnad från exempelvis en mästare-lärling-pedagogik som traditionellt sett ses som en envägskommunikation. Körledarens tillvägagångssätt styrs och utvecklas av samspelet inom gruppen i den pågående situationen, vilket skapar ett pågående lärande för både körledaren och körsångaren.

Den sociala process som uppstår då en grupp under en tidsperiod samarbetar för att nå ett gemensamt mål kallar Balsnes (2009) för *praktikbaserad gemenskap*, översatt från Wengers (1998) benämning *Communities of practice*. Dessa praktikbaserade gemenskaper påverkar både vad vi gör och vem vi är i gruppen. Både våra handlingar och vår identitet samt känsla av tillhörighet och meningsfullhet bearbetas i gruppen (Wenger, 1998). Lave (1991) menar att praktikbaserad gemenskap är tätt förenat med kulturella identitetsskapande processer och att de formar varandra. De som deltar i sammanhanget både skapar och omformar gruppkulturen genom språk och tanke under den pågående aktiviteten. Meningsskapande, lärande och vetskap sker inom denna sociala och kulturella praktik.

Enligt Bygdéus (2015) avgörs hur körledningsarbetet blir av de sociala processerna som pågår i den specifika situationen. Körledaren utvecklar “[...] socialt situerade kulturella verktyg [...]” utifrån dessa sociala processer, vilka är tätt knutna till sammanhanget de används i. Om körledning ses som en situerad praktik blir kunskapen situationsbunden till det praktiska körledningssammanhanget. Deltagandet i denna praktik blir således väsentlig för att kunna tillskriva sig kunskapen.

2.7 Sångens och körens påverkan

Trots körsångens stora utmaningar och i vissa fall problem, verkar det, enligt Finnegan (2007) finnas en speciell kraft i körsången som sällan hittas i andra uttryck:

[...] there does seem to be a sense in which the process of joining together in music, with all its problems and conflicts, really does unite people ”in harmony” – to follow the significantly common musical metaphor – in some unique and profound way which, except perhaps in religious enactment, is seldom found in other contexts. (s. 338)

Att sjunga tillsammans skapar enligt Finnegan harmoni mellan människor. Lundgren (1999) beskriver kören som en plats där körsångare får göra ett utbyte av varandras skaparvilja och kreativitet. Han lägger stort ansvar på körledaren i att locka fram och skapa förutsättningar för detta. Det är körledarens ansvar att möjliggöra för varje körsångare att nå dess fulla potential och högsta möjliga konstnärliga kreativitet, och att ge uppskattning inte bara till gruppen utan även till den enskilda körsångaren.

Dahl (2003) menar att människors tillstånd smittar. I kören sker detta sångarna emellan, i riktning sångare till dirigent samt dirigent till sångare. Humör och dagsform på både körsångare och körledare påverkar resten av gruppen. Dahl uttrycker även hur körsångare påverkar varandras klang när de sjunger och hur sången i mångt och mycket handlar om kommunikation: "Bland all musik står sången i en särställning. Att sjunga är för människan att visa sitt innersta. Det finns ingenting mellan mig som sångare och dig som åhörare. Bara ord med musik. Bara kommunikation [...]" (s.11). Sången blir den kommunicerande länken mellan sångaren och åhöraren.

Sing Up är ett nationellt sångprogram i Storbritannien som genom politiska beslut skulle ge alla barn i Primary School (5-11 år) möjlighet att varje vecka få delta i och uppleva sång i undervisningen (Welch, Himonides, Saunders, Papageorgi & Sawazin, 2014). Programmet innehar en stor sångbank med sånger som är tänkta att matcha undervisningen i många ämnen, och på det sättet ge pedagogen en möjlighet att använda dessa i sin undervisning. Programmets mål är att forma hälsosamma och välmående individer som kan fungera bra i och bidra till samhället (Sing Up, 2017).

I artikeln *Singing and Social Inclusion* (Welch, Himonides, Saunders, Papageorgi & Sawazin, 2014) redovisas forskning på detta nationella sångprogram. Undersökningen har visat att barn som deltog i sångliga aktiviteter varje vecka generellt upplevde större social inkludering, som i denna artikel definieras som självkänsla och en känsla av att bli socialt integrerad. I artikeln presenteras även flera andra liknande forskningsstudier som utförts på grupper med olika åldrar och socioekonomiska bakgrunder. Dessa studier har visat att engagemang i musikaliska aktiviteter kan ha en positiv effekt på social inkludering. Det har även framkommit hur sång i grupp har en positiv påverkan såsom stressreducering, identitetsskapande, andlighet, självförverkligande, utveckling av interpersonella relationer samt att få uttrycka sig själv.

Kören är för Larsen (Johansson, 2015) en plats där alla behövs och är lika mycket värda; en plats för jämlikhet där de medverkande inte klarar sig utan varandra. Lone Larsen beskriver körsång som en förändringens kraft. Hon uttrycker hur kören kan bringa förändring både genom det sociala livet i kören, och genom musiken i sig. Den sociala förändringen tar sig i uttryck genom att många körsångare vittnar om att de kan komma trötta till en repetition och hur tröttheten bytts till energi när de går därifrån. Musikaliskt menar Larsen att musiken kan locka fram och frigöra saker som inte kan komma fram på annat sätt. Sårbarheten i den mänskliga rösten skapar ännu större möjligheter för detta.

Det fantastiska med körsång är att en kör kan ta kvalitetsmässiga och konstnärliga kliv som är mycket större än vad körmedlemmarna skulle kunna göra på egen hand. Man brukar säga att en kedja inte är starkare än dess svagaste länk, men det tycker jag inte gäller för körsång. Det som inte varje enskild länk kan göra själv, det kan faktiskt en kör göra tillsammans. (Johansson, 2015, s.198)

De enskilda länkarna, eller personerna i kören, kan uppnå ett högre resultat tillsammans än vad de skulle kunna göra själva, uttrycker Larsen. Även Dahl (2003) kopplar detta ordspråk till körsammanhanget, och lägger i sin tolkning att för att få en bra kör är alla beroende av varandra.

3. Metod

I detta kapitel redogör jag för mina två metoder för datainsamling – enkät och kvalitativ intervju. Jag presenterar valen av dessa metoder samt redogör för urval, informanter och hur datainsamlingen gick till. Vidare diskuteras studiens validitet och reliabilitet samt etiska överväganden.

3.1 Metodologiska överväganden

Då syftet med denna studie är att få både körsångares och körledares uppfattningar och erfarenheter av mitt ämne har jag valt två olika metoder för datainsamling: enkätstudie samt kvalitativ intervju. Nedan presenteras mina metodologiska överväganden inom dessa två metoder:

3.1.1 Enkätstudie

Då jag ville få ett brett svarsfält med många informanter valde jag att använda enkät som en av mina metoder för datainsamling. Jag ville göra en kartläggning av hur körsångare från olika körer trivs i gruppen, upplever det sociala klimatet, ser på ledaren och dess egenskaper och så vidare.

Jag har valt att utforma en semistrukturerad enkät. Den semistrukturerade enkäten innehåller enligt Trost och Hultåker (2016) både frågor med givna svarsalternativ och öppna frågor som ger bredare svar med mer personlig förankring.

Överst på sidan för enkäten formulerades ett missivbrev som jag ville skulle vara både informativt och väcka intresse för medverkan i studien. Enligt Trost och Hultåker (2016) samt Christoffersen och Johannessen (2015) ökar ett väl utformat missivbrev med tilldragande layout sannolikheten för att fler svarar på enkäten. Enklare rutinfrågor kom sedan överst i enkäten, för att sedan lämna plats åt de djupare och mer svårbesvarade kärnfrågorna. Avslutningsvis bad jag informanten att tillägga om det eventuellt var något hen ville säga som inte framkommit tidigare i enkäten. Trost och Hultåker (2016) menar att om bara missivbrevet fyller sin funktion genom att vara kärnfullt, kortfattat och väcka intresse, är det inga större problem för informanten att ta sig igenom rutinfrågorna i början av enkäten.

Jag har i min enkätundersökning ämnat göra standardiseringsgraden så hög som möjligt. Med få öppna frågor och hög struktureringsgrad, ökar graden av standardisering (Trost och Hultåker, 2016; Christoffersen och Johannessen, 2015). Ännu en anledning till att jag ville undvika för många öppna frågor var att jag ville göra formuläret så enkelt som möjligt att svara på. Trost och Hultåker (2016) menar nämligen att de öppna frågorna tenderar att upplevas som krångliga och tidsödande. Några öppna frågor var dock nödvändiga, då jag var intresserad av få körsångarnas egna ord och beskrivningar av vissa företeelser. Svaren på dessa frågor tenderar till att bli nyansrika och kan bli en viktig del av tolkningen av data. Även de slutna frågorna har både för- och nackdelar. De tenderar, enligt Bryman (2011) att vara enkla att besvara, de ökar jämförbarheten i svaren och risken för variation i svaren minskar. Samtidigt menar Bryman att dessa slutna frågor gör det svårt att få uttömmande svar, att svarsalternativen tolkas olika av olika informanter och att de kan skapa bristande engagemang hos informanten. Eftersom det är jag som utför studien som utformar svarsalternativen på dessa frågor, riskerar dem även att påverkas av mina förutfattade meningar och förtolkningar av ämnet. Detta har jag försökt undvika genom att på vissa av dessa frågor ha med *övrigt* som svar, med en möjlighet för informanten att lägga till ett eget svar. Detta gjorde dessa frågor något mer öppna, då informanten hade en möjlighet att med egna ord besvara frågorna.

3.1.2 Kvalitativ intervju

Kvale och Brinkmann (2014) säger att kunskap skapas i den mänskliga interaktionen. De beskriver intervjusituationen som en aktiv process där kunskap skapas genom relationen mellan intervjuaren och informanten. Då den kvalitativa intervjun kan beröra etiska frågor, är det viktigt att informanten känner sig fri och trygg i intervjusituationen och att den som intervjuar visar intresse men samtidigt respekt för intervjupersonens integritet (Kvale och Brinkmann, 2014). Det är även i denna situation viktigt att intervjuaren sätter egna upplevelser åt sidan för att så bra som möjligt förstå informantens egna upplevda verklighet och återge dennes perspektiv så långt det är möjligt. (Bryman, 2011). Samtidigt uttrycker Kvale och Brinkmann (2014) att förståelse om intervjuämnet hjälper intervjuaren att ställa bra följdfrågor.

Ett beslut om vilka av de många dimensionerna i en intervjupersons svar som ska följas upp kräver från intervjuarens sida kunskap om intervjuämnet, känslighet för den sociala relationen i en intervju och insikt om vad hon vill fråga om. (s.154)

Det finns här en utmaning för intervjupersonen mellan att å ena sidan sätta sina egna upplevelser åt sidan och å andra sidan använda sin förförståelse för att ställa följdfrågor och leda intervjun vidare.

Syftet med intervjun var att få inblick i informantens upplevelser av ämnet och att strukturera intervjun utifrån vad hen tycker är viktigt att ta upp inom ämnet. Jag valde därför att utföra en halvstrukturerad intervju, där jag utifrån en utformad intervjuguide riktade fokus mot vissa för ämnet viktiga teman, och genom nyfikenhet och lyhördhet, ställde följdfrågor utifrån informantens egna ord. Denna halvstrukturerade intervju är inspirerad av fenomenologi, som syftar till att “[...] förstå sociala fenomen utifrån aktörernas egna perspektiv [...]” (Kvale och Brinkmann, 2014, s.44). Dessa teman som var en del av intervjuguiden tog jag delvis ut från svaren på min enkät.

3.2 Analys av data

I analysen av både enkätsvaren och intervjuerna har jag använt kodning som metod. Kodning är ursprungligen en del av forskningsmetoden *Grounded Theory* men används numera i de flesta fall i ett startskede av kvalitativ dataanalys (Bryman, 2011). Kodningen syftar till att hitta teman i materialet och nyckelord som används av informanterna. Enligt Kvale och Brinkmann (2014) kan kodning vara antingen begreppsstyrd eller datastyrd. I den begreppsstyrda kodningen utformas teman och kategorier redan innan datan samlas in, medan forskaren i den datastyrda kodningen utformar kategorierna genom tolkning av den insamlade datan. Jag har i denna studie använt mig av datastyrd kodning genom att utifrån den insamlade datan hittat teman att kategorisera materialet i.

I analysen av enkäten har jag använt mig av både förkodning och kodning i efterhand. De frågor som var helt slutna, med endast givna svarsalternativ, var kodade i förväg. Förkodningen innebär enligt Bryman (2011) att svarsalternativen på dessa frågor redan delats in i teman. Ett exempel på en förkodad fråga från min enkät var frågan ”Behövde du göra ett inträdesprov för att gå med i kören?” där svarsalternativen *Ja* och *Nej* fanns med. De öppna frågorna, där informanten fick svara med egna ord,

kodades i efterhand. De öppna frågorna får vanligtvis ett bredare svarsfält (Bryman, 2011) och behöver därför kategoriseras för att kunna användas kvantitativt. Därför analyserade jag dessa svar genom att leta efter gemensamma teman som svaren delades in i, och som sedan kunde jämföras med varandra.

3.3 Design av studien

I denna del följer beskrivning av urvalet, en kort presentation av informanterna samt en beskrivning av datainsamlingen.

3.3.1 Urval

Jag har valt att rikta min studie mot körsångare respektive körledare. De körsångare som ingår i denna studie genom enkätundersökningen är en väldigt liten del av Sveriges alla körsångare, vilket skulle vara en möjlig kritik mot mitt val av urval. Mitt syfte med studien är inte att göra generaliseringar, utan att få ett brett spektrum av berättelser och upplevelser. Studien syftar alltså till att undersöka hur kopplingen mellan det sociala klimatet och det musikaliska resultatet kan upplevas i olika körer av olika medverkande (körledare och körsångare), och om det kan finnas likheter och skillnader i dessa upplevelser.

Till skillnad från enkätstudien – då jag ville ha ett brett svarsfält från informanter med många olika sorters erfarenheter, ville jag försöka smalna av resultatet av intervjuerna. Därför valde jag att rikta intervjuerna mot körledare som jag kände till sedan tidigare. De är alla körledare som jag upplever arbetar mycket med en hög musikalisk nivå och ett rikt socialt klimat i sina körer, och valde utefter dessa kriterier strategiskt ut mina informanter.

3.3.2 Informanter

Informanter på min enkät är körsångare från tio olika körer från södra och västra Sverige. Körerna är strategiskt utvalda och innehåller en bredd i nivåer, ålder på sångarna, organisationstillhörigheter med mera. Detta för att få ett brett svarsfält med många olika erfarenheter.

Informanterna till mina tre intervjuer är tre körledare som även de är verksamma inom samma geografiska område som körsångarna till enkäten, södra och västra Sverige. Informant ett, som jag har valt att kalla *Anders*, leder en vuxenkör i västra Sverige där många av sångarna har en musikutbildning av något slag. Informant två kallas i denna studie för *Eva*. Hon arbetar på en kulturskola i västra Sverige, där hon leder ungdomskörer av olika slag. I denna studie har hon utgått från en blandad gymnasiekör i sina svar. Informant nummer tre har fått namnet *Linda* och hon arbetar på en folkhögskola med körinriktning i södra Sverige.

3.3.3 Datainsamling

Här följer en beskrivning av arbetsgången för datainsamlingen. Trost och Hultåker (2016) uttrycker att enkätens kvalitet höjs genom utförandet av en pilotenkät innan enkäten skickas ut till informanterna. Jag utformade därför en pilotenkät som skickades ut till en kör i södra Sverige. Körmedlemmarna fick besvara enkäten samt skicka synpunkter kring om det var någon fråga de inte förstod, om något kändes onödigt eller överflödigt, eller om det fattades någon fråga. Där fick jag många intressanta och användbara synpunkter som förbättrade enkäten och höjde validiteten på undersökningen. Nästa steg var att hitta körer som kunde tänka sig besvara enkäten, och där gick jag genom körledare och körstyrelser. 10 körer godkände sin medverkan, och när enkäten var färdigställd och reviderad skickades den ut till dessa körledare/körstyrelser som sedan skickade vidare enkäten till sina sångare. Samtidigt återkopplade de till mig exakt hur många som fått enkäten och under vilka omständigheter sångarna fått fylla i den (exempelvis “under körövning” eller “hemma”). 333 körsångare fick enkäten och jag fick in 183 svar. Av dessa var det 3 svar som kom från körsångare som svarade på frågorna utifrån andra körer än de som fått enkäten. Då jag ville kunna sammanställa enkätsvaren inom varje respektive kör samt ha möjlighet att jämföra resultatet mellan dessa var dessa tre svar inte möjliga att ha kvar. Det var dessutom två svar som var exakta kopior av andra svar, vilka jag också raderade. Det var alltså 178 personer från de 10 köerna som svarade på enkäten, vilket innebär cirka 53% av alla som fick den skickad till sig. Jag hade till en början tänkt jämföra köerna. Då det inte blev en större skillnad i resultatet köerna emellan, utgick jag istället ifrån alla informanter som en grupp när jag analyserade data.

Intervjuerna hölls i två av fallen i informanternas hem över en kopp kaffe och den tredje intervjun hölls på informantens arbetsplats. Alla informanter fick själva bestämma plats för intervjun, vilket kan ha bidragit till den trygghet som Kvale och Brinkmann (2014) pekar på vikten av att informanten känner i intervjusituationen. Detta höjer chanserna för att informanterna ska ha svarat ärligt och trovärdigt. Intervjuerna var cirka en halvtimme, trekvart och en timme långa. Den varierande längden berodde på att informanterna i de längre intervjuerna gav längre och mer uttömmande svar.

3.4 Studiens validitet och reliabilitet

Validitet innebär enligt Bryman (2011) att en studie undersöker det den är tänkt att undersöka. Genom att utföra en pilotenkät kunde jag undersöka enkätfrågornas formulering och relevans för besvarandet av mina frågeställningar, och således revidera enkäten för att stärka validiteten.

Kvale och Brinkmann (2014) skriver att intervjun är ett hantverk som man lär sig genom att utföra intervjuer. Utförandet av en provintervju stärker validiteten på så sätt att intervjuaren lär sig ställa följdfrågor kopplade till frågeställningarna. Jag fick genom min provintervju möjlighet att utforska huruvida mina frågor och min intervjuteknik verkligen undersökte det intervjun var tänkt att undersöka. Jag valde att göra intervjun semistrukturerad för att säkerställa att vissa frågor med tydlig koppling till frågeställningarna behandlades. Semistruktureringen öppnade samtidigt upp för att få ta del av informantens egna tankegångar och formuleringar.

Reliabilitet innebär att undersökningen ska kunna upprepas och, utefter samma metod och frågor, leda till samma resultat (Bryman, 2011). Det är enligt Bryman (2011) svårt att i kvalitativa studier uppnå en hög grad av reliabilitet, då den kvalitativa forskningen är beroende av sociala sammanhang och processer som är svåra att upprepa. Då mina informanter dessutom innehar anonymitet, blir studien svår att genomföra igen. Det har inte varit min avsikt att utifrån mina intervjuer kunna dra generella slutsatser kring vad körledare tänker om frågeställningarna. Jag har istället ämnat utforska några få körledares upplevelser och tankar för att få en bredare bild av ämnet.

Enligt Trost och Hultåker (2016) påverkas reliabiliteten i en enkätundersökning av graden av standardisering. Standardisering belyser huruvida de som deltar i

undersökningen innehar samma förutsättningar. Slutna frågor med givna svarsalternativ ökar graden av standardisering och därmed även reliabiliteten. Enkäten är, eftersom den består av fasta frågor, enklare än intervjuerna att göra om. Men, även då hade resultatet förmodligen inte blivit likvärdigt, då det är omöjligt att uppbringa exakt samma förutsättningar. Trost och Hultåker uttrycker även att ju ärligare informanterna svarar, desto högre blir reliabiliteten och därmed även validiteten. De menar att placeringen av de enklare rutinfrågorna högst upp i enkäten gör att informanten lättare kan besvara öppna frågor av mer etisk karaktär senare i formuläret. Trost och Hultåker menar att även anonymitet kan påverka informanternas ärlighet i svaren. Med bakgrund av detta har jag utformat min enkät.

3.5 Etiska överväganden

Jag har tagit hänsyn till Vetenskapsrådets forskningsetiska principer och praktiserat deras fyra krav; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2002).

3.5.1 Informationskravet

Informationskravet innebär att alla berörda ska meddelas om den aktuella studiens syfte samt villkoren för deras deltagande (Vetenskapsrådet, 2002). Detta har jag praktiserat genom missivbrev med innehållande information om studien och informantens medverkan samt genom skriftlig och muntlig information till informanterna som intervjuats. Det kändes viktigt att få ut information även till körledare och körstyrelser och får deras godkännande på körsångarnas medverkande i enkäten. Detta för att behålla goda relationer samt för att öka transparensen i mitt arbete.

3.5.2 Samtyckeskravet

Samtyckeskravet handlar om att alla medverkande i studien själva har rätt att bestämma över sin egen medverkan (Vetenskapsrådet, 2002). Detta praktiserades genom samtyckesblankett till intervju-informanterna (se bilaga).

3.5.3 Konfidentialitetskravet

Enligt konfidentialitetskravet ska alla medverkande i studien ges högsta möjliga konfidentialitet och deras personuppgifter behandlas på ett sätt så att inte obehöriga kan ta del av dem (Vetenskapsrådet, 2002). Genom att körledarna/körstyrelserna förmedlade vidare enkäten fick jag inte några som helst namn eller mejladresser till de som skulle fylla i den, vilket ökade konfidentialiteten hos körsångarna. För att det inte ska vara möjligt att spåra enkätsvar till enskilda personer har jag i denna rapport inte namngett körerna som deltog i enkäten. Jag har även gett de tre intervjuade informanterna fingerade namn samt försökt att inte skriva med andra uppgifter som kan knytas till personen på ett tydligt sätt.

3.5.4 Nyttjandekravet

Nyttjandekravet innebär att de för studien insamlade uppgifterna om de medverkande endast får användas i vetenskapliga syften (Vetenskapsrådet, 2002). Detta har också tagits under beaktning i denna studie.

4. Resultat

I detta kapitel presenteras resultatet av de två metoderna för datainsamlingen. Data har kategoriserats efter ämnen som behandlats både i enkäten och i intervjuerna. Dessa ämnen och rubriker har blivit *Det sociala klimatets relevans och påverkan, Körledarens roll, Relation och förtroende, Krav och förutsättningar samt Mål och motivation*. Under varje rubrik presenteras först data från enkäten och sedan data från intervjuerna.

4.1 Det sociala klimatets relevans och påverkan

I stort sett alla informanter som medverkat i studien, har uttryckt att de ser en koppling mellan det sociala klimatet och det musikaliska resultatet i en kör. Av 178 informanter är det 8 (4%) som svarat att de tror att det musikaliska resultatet förblir oföränderligt oberoende av ett gott socialt klimat. Resterande (96%) upplever att resultatet blir bättre av att atmosfären i kören är god. Nedan presenteras olika faktorer som enligt körsångarna i enkäten samt de tre intervju-informanterna anser påverkar det sociala klimatet i kören.

4.1.1 Enkät

På frågan “Hur tror du att det musikaliska resultatet påverkas av ett gott socialt klimat?” svarade 96% “Till det bättre; det musikaliska resultatet blir bättre av att atmosfären i kören är god.”. Nedan redovisas svaren på följdfrågan “Om du svarat ‘Till det bättre...’, vad tror du det är som gör att det musikaliska resultatet förbättras av ett gott socialt klimat?”. Detta var en fritext-fråga och för att hitta samband har dessa svar kategoriserats efter nyckelord som används i svaren. Vissa svar innehöll flera nyckelord och har därför hamnat under flera kategorier. Körsångare uttrycker här vad ett gott socialt klimat genererar, och vad det i sin tur leder till. De kategoriserade svaren presenteras nedan under följande rubriker: *Trygghet, Våga, Förtroende, tillit & stöttning, Vilja & ansträngning, Välmående, Glädje & positiv laddning, Starkare tillsammans, Avspändhet, Lyssnande* samt *Mål*.

Trygghet

Det absolut vanligaste ordet bland svaren på denna fråga var ordet *trygghet*. 49 personer (29%) använde detta ord i någon form, och 20 stycken av dessa kopplade även ihop detta ord med ordet *våga* i sitt svar.

På frågan “Hur lång tid tog det innan du kände dig trygg i gruppen?” svarade informanterna enligt tabellen nedan:

Svarsalternativ	Antal informanter
<i>Med en gång</i>	65 (37%)
<i>Några övningar</i>	54 (30%)
<i>Några månader</i>	48 (27%)
<i>Några år</i>	9 (5%)
<i>Jag känner mig ännu inte trygg i gruppen</i>	3 (2%)

Det är alltså endast 2% av de 178 svarande som uttrycker att de inte känner sig trygga i gruppen. För resten har det tagit något olika tid att nå denna trygghet.

Våga

Av de 178 som svarade på enkäten var det 39 informanter (22%) som i sina svar skrev om att individen vågar mer när det sociala klimatet i kören är bra, och att det musikaliska resultatet således blir bättre. En informant uttrycker att tryggheten människorna emellan i kören sätter goda spår:

Det blir lättare att t.ex. våga sjunga ut ordentligt och låta sin röst höras ifall alla känner sig trygga med varandra och då blir det lättare för körledaren att arbeta med kören. Det blir även lättare att ha kontakt med varandra när man sjunger ifall man vågar lyssna och titta på varandra.

Tryggheten leder enligt denna körsångare till att sångaren vågar sjunga ut och vågar höras och detta leder i sin tur till att körledaren lättare kan arbeta med kören. En annan informant uttrycker att ett “Gott socialt klimat skapar trygghet och det gör att gruppen vågar bli utmanad på ett positivt sätt. Att man vill lyckas nå målet tillsammans.”. Tryggheten leder enligt denna körsångare till att körledaren kan utmana kören mer och detta kopplas även till måluppfyllelse. Flera körsångare kopplar även ihop att våga med ett ökat självförtroende, som exempelvis körsångaren som uttrycker sig såhär: “Om man trivs och är trygg vågar man mer, vilket ökar självförtroendet [...] Med självförtroende

sjunger man starkare och det låter bättre.”. En fjärde körsångare skriver att ett gott socialt klimat leder till ”Bättre samarbete körmedlemmar sinsemellan och med körledaren. Det bidrar till en miljö där det är okej att ta plats i sin stämman och att våga testa sig fram klangmässigt och notläsningsmässigt.”

Förtroende, tillit och stöttning

En körsångare uttrycker att det i körsång är “[...] mycket viktigt att sångarna litar på varandra och känner varandras förtroende. Man vet ungefär vad som är ens egna och andras styrkor (och svagheter). Körsång är utlämnande på det viset. Förtroende ger i sin tur självförtroende, vilket är mycket viktigt för att det skall låta bra.”. Enligt fjorton körsångare som svarat på enkäten leder ett gott socialt klimat till att medlemmarna i kören känner förtroende för och litar på varandra på flera sätt och att det sedan höjer den musikaliska prestationen: “Vi förlitar oss på varandra, både för stöd musikaliskt och psykiskt. Så en bra stämning i kören leder till väldigt lyckade framträden.” En annan körsångare uttrycker det såhär: “Man har förtroende för varandra, [...] man bär och bärs upp av varandra.”

Vilja och ansträngning

Nio körsångare skriver om hur det goda sociala klimatet leder till en ökad vilja att lägga tid på kören, att anstränga sig och göra sitt bästa. En körsångare uttrycker att om körsångare “[...] gillar att gå till kören och känner sig inspirerade och motiverade att bli bättre så upplever jag att alla anstränger sig och gör sitt allra bästa både för sin egen skull men även för andras [...]”. En annan skriver att om individen trivs “[...] känns det roligare att gå dit, och gör att man vill lägga energi på att det ska bli bra!”. Även nästföljande svar visar på hur det goda sociala klimatet ökar viljan och ansträngningen hos körsångarna:

I och med att det finns en fin social sammanhållning finns en lojalitet mellan körledaren och körmedlemmarna, vilket leder till att man repeterar på egen hand, kommer på extrainsatta produktioner med kort varsel och man ser en glädje i att göra sitt bästa för att göra bra produktioner tillsammans vilket i sin tur höjer den musikaliska kvaliteten.

Det skapas enligt denna körsångare en lojalitet körledaren och körsångarna emellan, som gör att närvaron ökar och den musikaliska nivån i slutändan höjs.

Välmående

De sex informanter som skrivit om att det goda sociala klimatet leder till välmående skriver bland annat att sångaren när hen mår bra “[...] sjunger med hela kroppen [...]”, att hen “[...] kan lägga fokus på det musikaliska [...]” och att hen “[...] vill prestera sitt bästa”. En av dessa körsångare som anser att körsångaren sjunger bättre om hen mår bra, tillägger sedan: “Men skillnaden är inte stor – jag har varit med i en kör med sämre socialt klimat som ändå sjöng bra.”

Glädje och positiv laddning

23 körsångare skriver om hur det goda sociala klimatet ger glädje och en positiv känsla till körsångarna, och att det leder till en vilja att komma på repetitioner och lägga ner tid på kören, som det står ovan. Men flera körsångare skriver om hur denna glädje även leder till andra positiva saker, bland annat följande informant som skriver att man “[...] sjunger bättre om man är glad, avslappnad och kan ägna sig åt att njuta av musiken! Detta är för många en oas där man kan släppa vardagen.”. En körsångare skriver även om hur en god spiral bildas: “Av bra resultat får vi nöjda körmedlemmar som senare bidrar till bland annat en bättre miljö. Precis som det ofta visar sig att resultatet på ett test eller liknande brukar vara bra efter en positivt laddad/intressant kurs”. Två informanter skriver även om hur denna glädje skapar en enighet hos kören som de visar utåt till publiken.

Starkare tillsammans

Sju informanter skriver om att det musikaliska resultatet blir bättre om gruppen upplever sig som en helhet. En körsångare skriver att det goda sociala klimatet leder till “Känslan av att alla behövs, vi utgör tillsammans en helhet som leder till det musikaliska resultatet.” En annan uttrycker en gemensam riktning hos körsångarna – “Om alla drar åt samma håll kan det gemensamma bli större än det enskilda någonsin hade kunnat bli.” Fler informanter pekar på att det gemensamma blir starkare av det goda sociala klimatet.

Avspändhet

Enligt tolv körsångare leder det goda klimatet i kören till avspändhet. "Personer som trivs med varandra är mer avspända, både mentalt och fysiskt, [och är] mer benägna att lyssna in varandra [...]". Ännu en informant gör denna koppling mellan lyssning och avspänning: "En kör måste lyssna på varandra – då blir resultatet bättre än om alla drar åt varsitt håll. Därför fungerar kören bättre om folk trivs, slappnar av och lyssnar på varandra på flera plan." En annan körsångare menar även att klangen påverkas av avspändheten och skriver att om man trivs "[...] och inte känner press att prestera kan man slappna av och det påverkar klangen."

Lyssnande

Det goda sociala klimatet påverkar även lyssningen, menar nio av körsångarna i studien: "Lyhördhet socialt ger lyhördhet musikaliskt!". Denna körsångare tillägger att tvärtom, att musikalisk lyhördhet skulle leda till social lyhördhet, inte är självklart. En annan informant uttrycker hur körsångarna när de kommer samman i gruppen även samlas musikaliskt: "Man blir [med hjälp av det sociala klimatet] mer en kör och inte flera solosångare, vilket gör att man lyssnar in varandra och varandras klang." Ännu en informant skriver: "På samma sätt som man samarbetar bättre med någon man känner, tror jag man är bättre på att lyssna in varandra och känna sig som en del av något om man känner varandra bättre." Goda relationer körsångarna emellan leder alltså enligt denna körsångare till bättre lyssnande.

Mål

Gemensamma mål är ännu en sak som körsångare i studien anser påverkas av det goda sociala klimatet. De åtta som nämner detta skriver om hur klimatet i kören gör att en gemensam strävan, vilja och ansträngning för att nå målet skapas. Detta gör att kören låter "som ett instrument".

4.1.2 Intervjuer

De tre intervjuade körledarna pratar alla om kopplingen mellan det sociala klimatet och det musikaliska resultatet. Nedan presenteras deras enskilda upplevelser.

Anders

Anders uttrycker att det sociala klimatet i kören är viktigt. Han värderar kommunikationen med publiken högt, och menar att en kör på hög nivå kan vara ointressant att lyssna på om denna kommunikation inte finns där. Detta tycker Anders är en stor del av det musikaliska.

Om man inte mår bra i ett sammanhang så kan man ju näppeligen förmå att musicera inom det spektrumet som jag pratade om, där det ska vara på riktigt. Där man hämtar näring från det djupaste hos en själv liksom, och omvärld. Så att det är väl alltid, jag säger inte att det är en förutsättning, men det underlättar. [...] på det hela taget så tycker jag det är jätteviktigt.

Anders lägger mycket vikt vid att musiken ska vara på riktigt. För att körsångaren ska kunna beröra andra måste hen vara berörd själv, och för det behövs det enligt honom att sångaren mår bra i sammanhanget.

Enligt Anders är körresor bra tillfällen för att skapa gemensamma upplevelser som senare hjälper kören att uttrycka sig i deras musicerande. Han beskriver ett sådant tillfälle när hans kör var i Sydafrika och var inbjudna till en kyrka mitt ute på landet i ett hotfullt område.

Och där vi kommer in och det fanns inte plats att gå in egentligen, men hur de liksom, som jag sa likt Mose på vattnet, så öppnar det upp sig, folk ger plats för oss och så sjunger de kraftfullt fyrstämmigt som de gör. Och det är vanliga människor liksom. Och vi blev ju så starkt berörda så att det var ju fantastiskt. Jag vet att alla som var med då fortfarande gråter när vi pratar om det idag.

För kören blev detta en upplevelse som än idag ger liv åt körens atmosfär. Körsångarna har en gemensam referensram, som de kan återknyta till när de sjunger verk som påminner dem om denna händelse. Anders beskriver det som att kören som inbjudna musiker och gäster kommer under huden på samhället och för honom är dessa gemensamma upplevelser väldigt betydelsefulla.

Eva

För Eva innebär ett gott socialt klimat att alla kan umgås med alla och att alla vågar säga vad de tycker, vilket hon menar visar på en trygghet hos körsångarna. Det är jätteviktigt för Eva att ha ett fungerande socialt klimat i kören. Att ha en kör där det

sociala inte fungerar tycker hon är "fruktansvärt", och hon menar att ingenting annat heller fungerar i en sådan grupp och att alla blir avvaktande. Det blir i en sådan grupp svårt att jobba musikaliskt. Hon brukar därför lägga en del tid i början på ett nytt läsår till att göra aktiviteter som för samman gruppen.

Ja, jag tycker det är så viktigt att man trivs och jag tror att jag har blivit bättre på det med åren också att man försöker göra lite aktiviteter i början på terminen; att man tar sig tid att göra såna här lekar och sånt. Bara för att komma närmare varandra. Gå ut och äta pizza en söndagkväll till exempel.

Hon menar att kören i slutändan kan spara tid av att lägga tid på detta. Det kan kännas onödigt om en stor konsert närmar sig, men Eva säger att det betyder mycket för arbetet framåt att ha en sammansvetsad grupp. Bland körsångarna är det vissa som tar mer ansvar för det sociala klimatet än andra. Denna uttalade uppgift vandrar runt mellan sångarna i kören; slutar någon som haft mycket ansvar för tryggheten och grupp känslan är det någon annan som tar vid.

I Evas kör är en stor årlig höjdpunkt alla julkonserter. Kören har under de första veckorna i december ett hektiskt schema med bara några enstaka dagar ledigt, och hon menar att kören efter denna period har förändrats helt. Många körsångare brukar uttrycka att det är som en familj och att det känns tomt när de går hem efter sista julkonserten för året. Även som ledare är denna tid på året speciell. Eva säger att "[...] man kan tycka det är jobbigt när det är ett berg man ska över men sen när man har gjort allting så tycker man det var fantastiskt att ha fått va med om detta.". Anledningen till att kören upplevs som en familj tänker hon är för att de som är en del av kören hela tiden jobbar mot samma mål.

Linda

Linda uttrycker att något av det viktigaste i en bra körverksamhet är att körsångaren "[...] trivs; att man känner sig trygg och att man vågar; att man vågar inför varandra." Hon kopplar ihop denna trygghet med att välmående, och menar att det inte blir någon bra musik om personerna inte mår bra. Hon uttrycker med övertygelse att människors skapar och presterar bättre musikaliskt när de känner sig trygga i gruppen och mår bra. Hon upplever att både hon som ledare och körsångarna har inverkan på känslan av

trygghet, och att det bland körsångarna finns vissa som tar mer ansvar för detta än andra.

Linda vill att det i hennes kör ska finnas en frihet, att alla frågor ska kunna ställas och att det ska vara högt i tak. Hon ser körverksamheten som en lekstuga och en plats för utforskning och där medlemmarna får prova sina vingar. Detta vill hon inspirera sina körsångare till. För henne är även dialogen och att alla hjälps åt viktig.

Linda tycker inte att det brukar vara hållbart att säga till eller gå på någon. Att trycka ner och peka ut de som gör fel gör det till slut bara är hälften som vågar sjunga, menar hon. Hon vill i stället som ledare vara en förebild i hur de lyssnar på varandra i gruppen, och hoppas att hon genom att visa vägen ska inspirera sina körsångare till att ta efter.

Klimatet i kören hon leder beskriver hon som glatt, busigt och avslappnat. Gruppen är homogen och mjuk och innehar mycket positiv energi. Hon märker att de vågar mer och mer efterhand och att de även är bra på att uppmuntra varandra exempelvis när någon sjunger solo eller dirigerar. Ibland upplever hon klimatet som något barnsligt, men menar samtidigt att den energin inte behöver vara något som stör.

Nej, kan man istället då få den att gå i en riktning där jag vill ha det, så har jag ju en gratisenergi. Ska jag istället dra igång någon som är blyg och passiv och så, då har jag en större, längre startsträcka.

För henne handlar det alltså inte om att dämpa denna energi i kören, utan att istället använda sig av den och kanalisera den dit hon vill ha den.

Linda menar att det musikaliska resultatet påverkas av det goda sociala klimatet på så sätt att körsångarna vågar låta, vågar synas och vågar höras. Hon upplever att det både blir mer volym och att det blir lättare rytmiskt.

4.2 Körledarens roll

Insamlade data pekar på att körledaren har en viktig roll och stor påverkan på körverksamheten, och inte minst på det sociala klimatet i kören. Nedan presenteras vad både körsångarna som deltog i enkäten samt körledarna som blev intervjuade tycker att körledarens roll och ansvar innebär.

4.2.1 Enkät

På enkätfrågan vem/vilka som har mest påverkan på det sociala klimatet i en kör, svarade 120 av 178 informanter (67%) bland annat eller endast körledaren. Informanterna svarade även på ett genomsnittsvärde på 4,5 på frågan om hur viktigt de upplever att körledaren ser det sociala klimatet i kören. Detta på en skala från 1 till 5 där 1 motsvarar *Inte alls viktigt* och 5 *Mycket viktigt*. Körsångarna i studien upplever alltså att körledaren både värnar om och har en stor inverkan på det sociala klimatet i kören. Nedan presenterar jag vilka beteenden/förhållningssätt hos körledaren som körsångarna enligt enkäten anser främjar ett gott socialt klimat. Det var möjligt att skriva fler svar på denna fråga. Jag har kategoriserat vissa ord som jag anser är tätt sammanknutna, som exempelvis *skämt*, *humor*, *glädje*, *gott humör*, *positivitet* och *lättsamhet* och gjort dessa till en underrubrik.

Humor och glädje

Inom denna kategori finns orden *skämt*, *humor*, *skratt*, *glädje*, *gott humör*, *positivitet* och *lättsamhet* med och bland de 178 svarande var det 79 informanter (44%) som skrev någon form av dessa ord. Flera körsångare skriver om att de tycker det är viktigt med humor i det seriösa arbetet. En uttrycker sig att det ska vara “[...] skämt- och lättsamt trots seriösa rep”, en annan att det är viktigt med “[...] humor när vi [kören] har mycket att göra” och en tredje skriver om förmågan att ha en “[...] skämtsamt attityd när det behövs och allvarlig när det behövs.”

Lyssnande, öppenhet och förståelse

Denna kategori innehåller orden *lyssna*, *lyssna på sångarnas åsikter*, *sångarnas påverkan*, *förståelse*, *tålamod*, *öppenhet* och *lyhördhet* och här var det 62 informanter (35%) som svarade något av dessa ord. Flera informanter betonar att körledaren ska lyssna på körsångarnas åsikter. En skriver att det är viktigt att körledaren kan “[...] lyssna på körmedlemmarnas åsikter, men sedan bestämma själv” och en annan betonar att körledaren ska “[...] lyssna lika mycket på alla.” En körsångare tycker det är viktigt att körledaren har “Förståelse för att det sociala också är viktigt” och en annan “[...] förståelse för privata omständigheter vs. körverksamheten.”

Engagemang och uppmuntran

Av de 178 informanterna var det 43 informanter (24%) som skrivit något av orden *engagemang*, *entusiasm*, *pepp* eller *uppmuntran*. En informant skriver uttryckligen att det är viktigt med ett både musikaliskt och socialt engagemang hos körledaren. En annan skriver att det är viktigt med “[...] uppmuntran när det är svårt” och en tredje skriver med både konstruktiv kritik och uppmuntran som viktiga beteenden/förhållningssätt hos körledaren.

Omtänksamhet, ödmjukhet och värme

För 36 körsångare (20%) är viktiga ledaregenskaper i en kör att vara *empatisk*, *omtänksam*, *snäll*, *trevlig*, *lugn*, *få människor att känna sig sedda*, *ödmjuk*, *varm* och *välkomnande*. Bland dessa var det 8 som skrev *omtänksam*, 6 som skrev *snäll* respektive *ödmjuk* och 2-3 personer som skrev resterande ord.

Tydlighet

Det enskilda ord som skrivits flest gånger av informanterna är tydlighet. Av 178 informanter var det 34 (19%) som skrev ordet tydlig i någon böjningsform. En körsångare skriver att en god ledare “[...] klarar att vara både kamrat och en tydlig ledare”. En annan pekar på relevansen av att ledaren ställer “[...] tydliga mål och krav [...]” och en tredje skriver att det är viktigt med “Tydlig musikalisk ledning och mål.”

Rättvisa och inkludering

Det var flera som pekade på en förmåga att *behandla alla lika*, *ej favorisera*, *rättvisa*, *neutralitet*, *inte peka ut någon* samt att *inkludera alla*. 33 informanter (19%) skrev något av dessa ord. Samtliga som pekade på vikten av neutralitet kopplade ihop det med antingen likabehandling eller rättvisa. Flera pekar på att det är viktigt att alla behandlas lika, till exempel en körsångare som skriver att körledaren “[...] inte [ska] peka ut enskilda – positivt eller negativt”, medan en annan skriver som svar på frågan att körledaren ska “[...] bara särbehandla enskilda sångare då deras sångprestation kräver det [...]”. En tredje skriver att körledaren ska “[...] kunna påtala fel utan att man känner sig utpekad eller tappar lusten.”

Musikalisk kompetens och professionalitet

30 informanter (17%) anser att *musikalisk kompetens, kunnighet, skicklighet* och *professionalitet* är saker som främjar ett gott socialt klimat i kören. En körsångare har uttryckt sig såhär: “Mycket viktigt att körledaren gör klart att det är han/hon som avgör musikaliska val, frågor kring närvaro samt ‘vem som platsar’ och vem som inte gör det, så att körsångarna aldrig behöver fundera på det utan kan stötta varandra istället.”

Krav och disciplin

23 informanter (13%) skrev om en körledares förmåga att *utmana, ställa krav, ge konstruktiv kritik, ha pondus, ha disciplin* och vara *strukturerad*. En informant vill att körledaren ska ställa “[...] höga krav på god medverkan”, en annan pekar på vikten av “[...] tydliga mål och krav” och andra skriver om rimliga respektive höga krav. En körsångare skriver att denne vill att körledaren ska “[...] kombinera disciplin med lättsamhet – ta det på allvar utan att behöva vara så allvarlig.”

Social kompetens och visa på vikten av det sociala

12 informanter (7%) skrev i sitt svar om att det är viktigt att körledaren *har en social kompetens, pratar med sina körsångare, tycker det sociala är viktigt* samt *deltar i aktiviteter*. En svarande anser att “Hur man talar till körsångarna påverkar hur sångarna pratar till/om varandra”. För en annan är en viktig förmåga “[...] att prata med körsångarna utanför repetition”, för en tredje “[...] en vilja att odla även det sociala såsom fika och körfester.”

Övrigt

Andra svar som kommit upp är att körledaren ska vara pedagogisk, ha god kommunikation, vara ärlig och uppriktig, vara accepterande och stöttande, ha tillit/förtroende för körmedlemmarna, få körmedlemmarna att samarbeta med varandra samt att denne ska älska körmusik.

4.2.2 Intervjuer

De tre intervjuade körledarna uttryckte alla personliga åsikter och tankar kring vad ledarrollen innebär samt hur ledaren och körsångarna förhåller sig till varandra. Detta redovisas nedan.

Anders

Anders har det musikaliska huvudansvaret i kören han leder. Han har även kontakten med konsertarrangörer och för diskussion kring det ekonomiska inför konserter med styrelsen.

När det gäller ledarens påverkan på det sociala klimatet tror Anders att denne kan bidra ganska mycket till trygghet och gruppkänsla. Detta genom sitt sätt att tala till personer i kören och genom sitt sätt att se folk hela tiden. Han startar alltid sina repetitioner med att tala om vilka som inte kommer till repetitionen och varför. Han tycker det är viktigt att alla vet detta och menar att det för folk samman. Det håller även undan spekulationer om körsångare och hindrar dem från att börja prata med varandra om varför vissa inte är där. Detta blir ett sätt att ha koll på varandra och bry sig om varandra och även ett sätt för honom som körledare att visa att han satsar på sina körsångare.

Att visa att han satsar på sångarna, är för Anders en förutsättning för att få sångarna själva att satsa. Detta gör han genom att ha en nära kontakt med sina körsångare. För att en gång kunna säga att han verkligen vill att en körsångare ska göra allt den kan för att kunna vara med på en konsert, behöver han en annan gång tillåta körsångaren att vara hemma och vila om den behöver det. "Och då är ju folk kvar, det blir som en kultur på något sätt. Och det är ju, in the long run, så lönar det sig skulle jag vilja säga."

Anders uttrycker även att han försöker motverka glappet mellan honom själv som ledare och körsångarna, för att göra denna närhet till sina körsångare möjlig. Han säger att körsångarna nog har mycket respekt för honom, men att han försöker motverka negativ maktbalans, då det ömsesidiga mötet och respekten är så viktig. Maktbalansen mellan honom och körsångarna kan hindra denna närhet dem emellan.

Kontakten med sångarna är väsentlig för Anders, men även kontakten med publiken är viktig. Därför presenterar han styckena nästan alltid själv på konserterna med kören.

Han tycker själv det är tråkigt när han är på en konsert och bara ser dirigentens rygg genom hela konserten, han vill istället skapa en närhet, se och beröra sin publik.

Eva

För Eva har det blivit mer och mer tydligt med åren att hon som ledare har inverkan på det sociala klimatet. Det har ofta varit när hon träffat gamla körmedlemmar några år efter att de varit med i kören som hon förstår hur betydelsefull tiden i kören varit för dem. Hon försöker därför, som beskrivet ovan, att lägga tid i början av läsåret på att få samman gruppen, och göra aktiviteter som främjar detta.

En viktig ledaregenskap, enligt Eva, är att ha balans mellan att bringa ordning och reda och att samtidigt ge utrymme för sångaren att komma med initiativ. Hon anser att det ska vara tydligt vad hon som ledare förväntar sig av sina körsångare, men att de inom dessa ramar ska få uppleva en frihet och ett ansvar. I allt detta är det viktigt att ha roligt tillsammans.

Det är många som berörs av körverksamheten som hon vill ska vara nöjda, uttrycker Eva. Det är enligt henne viktigt att ta hänsyn till körsångarna och se till så att repertoaren inte är för svår men att de samtidigt utvecklas. Samtidigt är det även viktigt att ta med publiken i beräkningen så att de blir nöjda med musiken som sjungs. Viktigt är också att ledaren känner sig trygg med och tror på det den själv gör – tycker ledaren det är roligt, smittar det av sig på körsångarna, menar Eva.

Eva ser det som ett stort uppdrag att vidga vyerna för eleverna. Därför vill hon inte att kören endast sjunger genrer eller låtar som eleverna önskat få sjunga. Eva har många gånger varit med om att en elev uttryckt glädje för en nyupptäckt musikgenre eller stycke som de arbetat med i kören. Hon berättar om en specifik händelse då hon ansträngt sig för att hitta repertoar av olika karaktär och har kommit över ett klassiskt körstycke med kärva tongångar och högt tempo. En relativt nytillkommen körsångare kommer fram till henne efter en uppsjungning: "Och då säger han att 'det här är ju det bästa stycket vi har på repertoaren!'. Om han inte hade fått testa det här hade han ju inte vetat om det!". Hon anser att det finns så mycket att upptäcka i den äldre musiken, som körsångarna inte hade upptäckt om hon inte visade det för dem. Hon upplever att körsångarna uppskattar det.

Linda

Linda menar att hon som ledare kan vara ett gott exempel för sina körsångare hur de ska bemöta varandra: "Och kan man visa att 'okej, jag lyssnar gärna på dig', då hoppas jag att de lyssnar på varandra. Att alla har någonting att komma med. Så mer som en förebild, kanske. Det tror jag." Hon vill att det i hennes kör ska råda ett öppet klimat med mycket respekt. Detta vill hon inspirera till.

4.3 Relation och förtroende

Det har i både enkätsvar och i intervjuer lyfts fram att relationen körledare och körsångare emellan är betydelsefull för det sociala klimatet. Att skapa ett ömsesidigt förtroende är även något som flera av informanterna i enkäten samt de intervjuade körledarna ser som viktigt. Denna önskvärda relation och detta eftersträvansvärda förtroende beskrivs dock på olika sätt av olika informanter. Nedan redovisas deras olika syn på detta.

4.3.1 Enkät

På frågan "Vem/vilka/vilken grupp i din kör upplever du har störst inflytande på gemenskapen?" var det 121 av de 178 informanterna som kryssade för körledaren. Av dessa 121 var det 26 stycken som valde endast Körledaren, medan de resterande 95 svarade Körledaren i kombination med annan person/grupp. Det var alltså på denna fråga möjligt att ge fler än ett svar.

Körsångarna fick svara på frågan om hur mycket förtroende de känner för sin körledare. Genomsnittet för varje enskild kör ligger här mellan 4,5 och 4,9 på en skala från 1 till 5 där 1 står för *Inget förtroende alls* och 5 står för *Mycket förtroende*. Det genomsnittliga värdet för alla deltagande körsångare ligger på 4,8. Endast tre personer har svarat med en trea, resterande har svarat antingen 4 eller 5.

4.3.2 Intervjuer

Anders

Anders vill ha en naturlig närhet i relationen till sina körsångare. Han vill att det ska finnas ett stort förtroende åt båda håll, så att både körsångarna kan lita på honom och att

han kan lita på dem. Detta förtroende upplever han också finns där, på grund av att de jobbat tillsammans många år.

Jag gör mig aldrig märkvärdig på det sättet när jag talar, jag kramar om alla lika mycket, tror jag i alla fall. Men samtidigt är min roll väldigt klar, alltså att jag leder. Och det gör jag nog med ganska fast hand, så, musikaliskt...det vågar jag nog påstå.

Anders är mycket tydlig med sina körsångare att han förväntar sig att de kommer väl förberedda, och betonar att ansvaret är lika mycket deras. Så alltså, från hans sida innebär detta förtroende att han kan lita på att jobbet blir gjort. Från körsångarnas sida tänker Anders att förtroendet för honom som ledare innebär att de ger sig in i och tar sig an den repertoar han tar fram, att de litar på att jobbet blir gjort, att de är med på körens konserter med mera.

Eva

Eva tycker det är viktigt att skapa förtroende hos sina körsångare. Hon vill att sångarna ska kunna lita på att de har en ledare som vet vad den vill och som kan sina saker. För henne är en viktig del i detta även att som ledare vara öppen med vad hon inte behärskar eller tycker om.

Nej, jag säger det ärligt. Så därför så blir det ju aldrig att min kör får sjunga gospel för att jag, jag känner inte att jag har det, och jag kan liksom inte hantverket som så heller, men jag kan säga det att tyvärr, det blir inget bra om jag inte tycker det är roligt eller om jag känner för det, utan då är det bättre om man tar in ett proffs...

Eva tar upp att det, för att det ska bli bra, är viktigt att hon som ledare tror på det hon gör och tycker det är roligt.

Relationen mellan Eva och hennes körsångare är som hon vill ha den. Hon upplever att det känns enkelt och att hon kan prata med alla. Förtroende betyder för henne även att lita på sina körsångare när de har fått förhinder och inte spekulera kring om de talar sanning eller inte. Hon beskriver det som ett sätt att lämna över ansvar till sina körsångare och tar rektorn på Kulturskolan hon jobbar på som exempel: "Det är fasta ramar vad han förväntar sig av en och samtidigt så ger han varje medarbetare frihet. Så

vill jag ha det i kören också.” Hon vill att hennes körsångare ska uppleva frihet och att det finns möjlighet för dem att påverka inom ramarna hon sätter.

Linda

Linda uttrycker att hon sällan blir kompis med sina körsångare, och att hon inte heller känner något behov av det. Vikten ligger istället vid att det ska finnas en ömsesidig respekt, en vilja att jobba tillsammans och en öppenhet att kunna lyfta tunga saker när musiken öppnar för det. Framför allt vill hon vara körledaren som brinner för musiken och textinnehållet. Linda vill att hennes körsångare ska våga prata med henne och känna att hon är möjlig att nå, men hon vill även att alla ska kunna prata med alla i kören.

För Linda handlar körsångarnas förtroende mer om arbetet i kören.

För att jag kan leda dem dit de vill, sen kanske inte jag behöver ha all kunskapen om allt, men att hjälpa dem att gå i en riktning som vi kan hjälpas åt att jobba för. Vara en ledare som både kan inspirera, berätta, men också lyfta fram liksom. Det är nog vad jag vill.

Förtroende handlar om måluppfyllelse och att leda sina körsångare framåt mot detta mål, menar Linda.

4.4 Krav och förväntningar

Informanter från enkäten skriver om att ledare ska kunna ställa krav och utmana sina körsångare. Nedan presenteras vad körsångarna i enkäten samt informanterna i intervjuerna anser att körledaren kan kräva av sina sångare och vad sångarna kan kräva av sin ledare.

4.4.1 Enkät

11 informanter (6%) pekar på vikten av att kunna ställa krav och uttrycka förväntningar på sina körsångare, med lite olika ingångar. Krav på hög närvaro är något som kommer fram i enkätsvaren som viktigt. Det uttrycks även att det är önskvärt att körledarens ska ställa höga men samtidigt rimliga krav och även att denne ska vara tydlig i vad denne förväntar sig av sina körsångare. Disciplin kan fördelaktigt kombineras med lättsamhet, menar även en körsångare.

4.4.2 Intervjuer

De tre informanterna anser alla att körsångarna kan kräva av sin ledare att han/hon är förberedd. Anders uttrycker att för att kunna ha den frihet han söker i körsammanhanget måste han vara väl förberedd på alla sorters scenarion. Han hävdar att ju mer förberedd du är, desto friare blir du och desto mer kan du ta in det körsångarna uttrycker. Därför har det alltid varit av högsta vikt för honom att komma väl förberedd till alla repetitioner han har haft under sin långa karriär.

Precis som att han är noggrann med att själva vara förberedd, ställer han krav på sina sångare att även de komma förberedda. Han är tydlig med sina körsångare att körarbetet är ett samarbete – att det är lika mycket deras ansvar som hans. Samtidigt uttrycker han en medvetenhet kring att alla körsångare inte alltid har möjlighet att lägga den tid eller det engagemang som behövs för denna förberedelse. Grunden till detta innebär att han har en nära kommunikation med sina körsångare när det gäller närvaro. För att en gång kunna ställa krav på att en sångare ska se till att kunna komma på en konsert, behöver han en annan gång tillåta samma körsångare att stanna hemma och vila om den behöver det.

Körsångarna kan även kräva av ledaren att körarbetet ska vara roligt, menar Eva. Därför kan hon inte bara göra det hon tycker är roligt, utan det behöver finnas en dialog mellan henne och körsångarna. Samtidigt anser hon att hon som ledare behöver känna att hon behärskar det de gör, annars blir det inte bra. Om hon leder med övertygelse och visar att hon tycker körarbetet är roligt, smittar det av sig på sångarna.

Ledaren kan kräva en bra disciplin av sina sångare, anser Eva. En del i denna disciplin innebär att vara närvarande på körens verksamhet, vilket blir ett sätt att ta ansvar för sin plats i kören. Då det ofta är många sökande till denna kör är det enligt Eva viktigt att de som är med är aktiva deltagare. Hon förväntar sig även god kommunikation från sina körsångare; att de till exempel meddelar till henne om de inte kan komma på en repetition eller konsert. Hennes kör sjunger alltid utantill på konserter och hon förväntar sig att de ska öva på låtarna tills de ska kunnas.

Linda säger att “[...] ju mer förberedd man är ju mer kan man improvisera.” Hon upplever att hon blir öppnare om hon förberett sig ordentligt och att hon lättare hänger på den riktning som lektionen tar. Förberedelsen påverkar kontakten mellan ledaren och

körsångaren, och hjälper henne att “[...] gå ut ur [sig] själv och se dem.” Avsaknad av förberedelse leder istället till en osäkerhet, som hon inte gillar.

Linda vill att hennes körsångare ska komma i tid till repetitionen och vara närvarande, både fysiskt och mentalt. Hon lägger ingen värdering i om de övar mellan lektionerna eller inte, även fast hon uppskattar om de gör det. Däremot anser hon att hon kan kräva av dem att de ska göra sitt bästa under repetitionerna.

4.5 Mål och motivation

Kören består av många individer med olika målbilder och förväntningar. Nedan presenteras körsångarnas och körledarnas tankar kring deras egna mål samt målutveckling i kören.

4.5.1 Enkät

I enkäten fick körsångarna ta ställning till vad de värderar högst i kören – den musikaliska eller den sociala upplevelsen. På denna fråga var det endast strax under 1% som svarade att den sociala upplevelsen är viktigast, $\approx 38\%$ värderar den musikaliska upplevelsen högre och $\approx 62\%$ svarade att båda är lika viktiga.

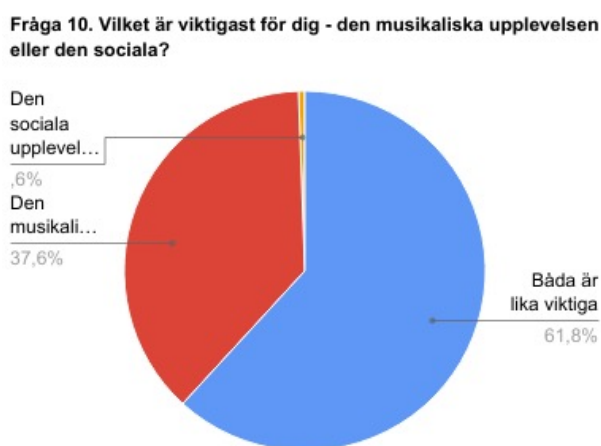

Fig 1. Diagram från enkätstudien.

I följande frågor fick körsångarna ta ställning till exakt hur viktiga dessa parametrar är. På frågan hur viktig den musikaliska upplevelsen är, svarade informanterna i genomsnitt med värdet 4,8 på en skala mellan 1 till 5 där 1 står för *Inte alls viktig* och 5 står för *Mycket viktig*. På frågan om hur viktigt det sociala klimatet i en kör är, blev

genomsnittsvärdet 4,3, med samma svarsalternativ. På frågan “Hur viktigt är det för dig att din kör anses som musikaliskt bra?” svarade informanterna på en skala från 1 till 5, där 1 står för *Inte alls viktigt* och 5 står för *Mycket viktigt* i genomsnitt 4,4.

Upplevelsen av den musikaliska nivån är enligt körsångarna i genomsnitt 4,2 på en skala mellan 1 till 5 där 1 står för *Mycket låg* och 5 står för *Mycket hög*. Upplevelsen av det sociala klimatet i kören fick på skalan 1 till 5 med värdena 1 *Mycket dåligt* och 5 *Mycket gott* genomsnittsvärdet 4,5.

4.5.2 Intervjuer

De tre körledarna uttrycker mål som rör upplevelser, kontakt och musikalisk färdighet. Nedan redogörs för deras respektive tankar kring detta.

Anders

Anders säger att han vill att körsångaren ska gå ifrån repet med “[...] en härligt god känsla av att man är tänd och inspirerad.” och att han ska ha skapat ett intresse hos den.

Anders uttrycker att han vill att körsångarna ska känna att de är medskapare. Därför består en stor del i repetitionsarbetet i hans kör av gemensam interpretation av verken de jobbar med; både tonalt och textligt. I detta initiala skede av instuderingen vill Anders få med alla på tåget och talar till sina körsångare som om de vore kollegor. Tillsammans undersöker de partituret och de olika miljöer som upprättas, och skapar en förståelse för verken de jobbar med. Han benämner detta arbete som ett upptäcktsresande som han gör tillsammans med sina körsångare och upplever att det är en stor motivator för körsångarna. Detta ställer höga krav på honom som ledare, och kräver att han är enormt förberedd; att han har förstått kompositionens uppbyggnad och förhållandet mellan text och ton i verket. Han ser sig själv som en ciceron; en vägvisare som när körsångarna stöter på problem, öppnar upp för möjligheterna och visar vägen vidare.

Efter konsertsituationen vill Anders att hans körsångare ska ha en upplevelse av att de har berört. Han brukar säga till sina sångare att de sjunger så bra så det räcker flera gånger om, men att det är ointressant om inte kommunikationen finns där.

Och för att få den outputen från sångarna till publiken, då måste de vara väldigt välförankrade i sin inställning till texten. Så att det är väl det - beröring. Och är

man engagerad själv och känner att det når ut, då blir det också den här stora upplevelsen, det vet du själv, som sångare.

Anders pratar om en stor upplevelse körsångaren kan ha i konsertsituationen, när hen är engagerad i texten och känner att det når åhörarna.

Eva

Eva vill att hennes körsångare ska ha fått en positiv upplevelse av repetitionen; att de ska gå hem glada. Hon vill även att de ska ha fått lära sig någonting och fått reflektera över saker och ting. Hon ser även att många körsångare är väldigt stressade i sina respektive gymnasieutbildningar och hon vill att körrepetitionen ska få innebära att de får rensa huvudet från annat. Hon märker dock att körsångarna ser väldigt olika på repetitionerna; för en del innebär de att allt annat får pausas för en stund, medan de för andra bara blir ännu en aktivitet som ska pressas in i ett redan hektiskt schema.

Efter en körkonsert vill Eva att körsångarna ska känna att det var värt allt slit inför konserten och att de ska längta till nästa konsert. Hon vill att alla ska ha fått med sig något och vill även här att körsångarna ska ha fått en positiv upplevelse och gå hem glada. Hon vill även att dessa konserter ska sätta mer långsiktiga spår; att de ska bli fina minnen och att de ska lämna kvar en känsla hos individen att hen kan klara av att göra sådana stora saker även senare i livet, oavsett om hen sysslar med musik eller något helt annat.

Linda

Linda uttrycker att det är viktigt att ledaren å ena sidan vet vad hen har för mål och att hen å andra sidan är lyhörd. Linda vill kunna känna in vad hennes körsångare har för mål och hitta en balans mellan deras och hennes egna mål med kören.

Linda vill att repetitionen ska lämna efter sig känslor av glädje, inspiration och “[...] en smak för att fortsätta sjunga, att det inte blir tyst när man går därifrån och att man tänker: ‘oh, jag orkar inte mer, nu sjunger jag inte mer idag’, utan mer ‘oh, jag måste nog gå och öva lite’. En mersmak.” Denna mersmak och motivation tror hon kommer från att körsångaren känner att kören utvecklas. “Jag tror att utveckling ger energi att öva mer, att vilja mer, när man ser att det händer någonting.” Det bildas en god spiral av att kören utvecklas, motivation skapas, körsångare övar och vill utvecklas mer. Efter en

konsert vill hon på sätt och vis att de ska ha upplevt samma känslor, men även en känsla av tacksamhet och att få vila och njuta av det som varit.

Linda hittar sin egen motivation bland annat från musikens budskap. Enligt henne rör gospelmusiken hela livet, och rymmer alla sorters känslor. Hon pratar om att det finns ett livslångt perspektiv, vilket hon definierar på följande vis:

Det finns en grund i texterna som gör att det handlar om mer än bara om rösten funkar idag eller om vi kan spela en schysst rytm eller om vi kan få ihop de här fraserna eller om vi orkar sjunga idag eller om vi har fått halsfluss eller polyper. Det finns alltid ett mervärde.

De pratar därför mycket om texterna och vad de vill uttrycka till publiken. Denna grund i texterna möjliggör för eleverna att få med sig mer från folkhögskoleåret än bara musikaliska upplevelser. Det är alltid ett mål för henne att den musikaliska nivån blir hög, men hon ser att det finns ett stort värde i allt det andra de får med sig också från året. Skulle det inte fungera musikaliskt ett år, gör det därför inte så mycket för henne, då hon ser att sångarna får med sig mycket annat av körarbetet.

5. Diskussion

I detta kapitel redogör jag för hur den presenterade litteraturen och resultatet går ihop respektive skiljer sig åt. Jag diskuterar även frågor som uppkommit och har valt att ställa upp detta under ett antal rubriker. De ämnen jag valt att fokusera på i min diskussion är *Det positiva sociala klimatets påverkan*, *Körledare – ett omöjligt yrke?*, *Relation och kommunikation*, *Mål och krav*, *Gruppen och dess kultur* samt *Där det sociala klimatet inte fungerar*. Efter detta följer en kritisk granskning av studien samt tankar kring vidare forskning på ämnet.

5.1 Det positiva sociala klimatets påverkan

Lundgren (1999) tycker det är självklart att en välmående kör sjunger vackrare än en icke-välmående. Vad är då ett gott socialt klimat i en kör? Med gott socialt klimat menar jag ett klimat som får positiva följder i det musikaliska resultatet.

Ett gott socialt klimat tycks höra samman med känsla av trygghet, enligt både informanterna från enkäten samt intervju-informanterna. Tryggheten visar sig genom att körsångarna kan säga vad de tycker och att alla kan umgås med alla, anser Eva. Med tryggheten följer avslappning och att våga; våga sjunga fel, våga skämma ut sig, våga fråga, våga testa sig fram, våga höras och våga utmanas. Att våga göra fel och skämma ut sig är en förutsättning för lärande, säger Persen (2005). Att våga är alltså enligt henne livsviktigt för att lärandet ska ske. Detta uttrycker även Linda, som säger att denna trygghet och att våga inför varandra är något av det viktigaste i en körverksamhet. När kören vågar utmanas kan körledaren lättare arbeta med gruppen, och det blir således lättare att uppfylla de musikaliska mål som är uppsatta för kören. Enligt Linda blir det även mer volym och lättare rytmiskt av att körsångarna vågar höras och synas. Kontakten körsångarna emellan förbättras av att de vågar lyssna på varandra och titta på varandra när de sjunger. I en kör med gott klimat finns det en frihet att ställa frågor och en känsla av att det är högt i tak, menar Linda. Hon jämför kören med en lekstuga där individen får prova sig fram.

Känslan av trygghet står enligt Persen (2005) i direkt koppling till sångglädje och kan påverka den både positivt och negativt.. Det tycks, enligt både körledare och

körsångare i denna studie, vara väldigt viktigt med glädje, lust och humor i körarbetet. Glädje leder enligt informanterna i enkäten till en större vilja hos körsångaren att komma till kören. Med ökad närvaro blir det musikaliska troligtvis bättre, med tanke på att en större del av gruppen då får mer tid till att sjunga tillsammans. I denna glädje skapas det enligt körsångarna i studien en enighet i kören som gynnar det musikaliska kören gör tillsammans. I Lindas kör är klimatet glatt och busigt, men samtidigt mjukt. Den energi som busigheten leder till behöver inte vara negativ, menar Linda, utan kan ses som en gratisenergi som hon som ledare kan använda sig av i arbetet med musiken.

Körsång är väldigt utlämnande och ställer sångaren i en sårbar position där hen antingen kan uppmuntras eller tryckas ner (Persen, 2005). I det goda klimatet ingår det enligt körsångarna i studien att känna förtroende och att lita på att man bär upp varandra. Man stöttar enligt dem varandra både musikaliskt och psykiskt. I detta goda klimat ingår det även att körsångaren känner sig behövd, önskad och uppskattad, menar Lundgren (1999). Detta är enligt honom en förutsättning för att i en prestationssituation kunna ha en djup koncentration och kommunikation.

Det goda sociala klimatet tycks ha att göra med avslappning och avspändhet. Är sångaren avspänd kan hen i en större grad använda sig av kroppen i sången (Dahl, 2003). Då en spänd kropp leder till ytligare andning, oflexibelt struphuvud och mindre uttryck (Persen, 2005) leder en avspänd kropp till öppenhet och frihet. Avslappningen påverkar enligt körsångare i studien lyssnandet och personen kan lättare lägga fokus på det musikaliska. Detta fokus på lyssnandet och på det musikaliska skeendet möjliggör för en större utveckling av det musikaliska, till skillnad från då körsångarna är spända och inte i samma grad kan lyssna. I det sunda körklimatet förs en dialog kring det musikaliska och i denna dialogen lyssnar man på varandra, uttrycker Linda.

I en kör med ett sunt klimat finns det enligt körsångarna i studien lojalitet, engagemang och vilja. Körsångarna och körledaren har en ömsesidig lojalitet som gör att körsångarna anstränger sig och lägger ner tid utanför repetitionen på att öva. En engagerad ledare skapar engagerade körsångare, uttrycker Fagius (Johansson, 2015). Det goda sociala klimatet gör även enligt körsångare i studien att gruppen blir en enhet och upplever att man är starkare tillsammans. Detta gör att individerna drar åt samma håll och blir mindre splittrade. Tydliga mål att tillsammans sträva mot är även saker som enkätinformanterna upplever som viktigt och som även Persen (2005) poängterar.

Hon hävdar att tydliga mål blir en yttre trygghet för körsångaren, som kan öka både prestation och sångglädje. Det är även viktigt att dessa mål ligger på en för kören rimlig nivå, så det blir en bra balans mellan utmaning och redan behärskad färdighet. Att jobba hårt mot samma mål gör att gruppen till slut känner sig som en familj, säger Eva.

5.2 Körledare – ett omöjligt yrke?

Att vara körledare kräver sina superkrafter - de förväntningar som ställs på en körledare är många; hen ska vara tydlig, glad och skämtsam, lyhörd och förstående, uppmuntrande, ha hög musikalisk kompetens, vara professionell, omtänksam, varm, rättvis och inkluderande, ha disciplin, ställa krav, vara ödmjuk, vara socialt kompetent och tillitsfull med mera. Alla dessa egenskaper hos ledaren menar körsångarna som besvarat enkäten främjar det sociala klimatet i kören. Körsångarna har generellt satt höga värden på frågor som rör trivsel i kören, förtroende för körledaren med mera. Det tolkar jag som att de upplever att deras egna körledare innehar många av dessa önskvärda egenskaper.

Vissa av dessa ord kan tyckas stå i kontrast till varandra. Hur är man disciplinerad och samtidigt varm? Hur ställer man höga krav och är samtidigt ödmjuk? Kan det vara så att det finns en tid för alla dessa olika egenskaper, beroende på var kören befinner sig för stunden? Dahl (2003) beskriver hur körledaren kan spegla gruppen. Utifrån en i stunden utförd analys av var kören befinner sig kan ledaren positionera sig där kören är, i exempelvis energinivå, tempo och svårighetsgrad. Jag tänker att den stora utmaningen ligger just där, att i stunden kunna avgöra vad kören behöver. Att ha alla dessa egenskaper i sin repertoar och plocka fram dem när de behövs. Bygdéus (2015) skriver om hur körledarens handlingar styrs av gruppens samspel i den pågående situationen. Körledaren kan alltså med detta förhållningssätt aldrig vara fullt förberedd för vad som kommer hända under körrepetitionen. Trots detta ser Yngwe förberedelsen som livsviktig för att kunna ha just denna flexibilitet och öppenhet i körledningssituationen (Johansson, 2015). Förberedelsen ger honom en trygghet, vilket hjälper honom att vara öppen för vilken riktning repetitionen än tar. En informant från enkäten uttrycker denna förmåga att anpassa sig efter körens behov som att ha en “[...] skämtsam attityd när det behövs och allvarlig när det behövs.”

MacLellan (2011) skriver om hur en musikalisk gemenskap ofta innehåller personer med liknande personlighetsdrag och frågar sig vad det är som gör att det blir så. Hon presenterar två möjliga alternativ till hur det blir så: antingen drar gruppen till sig likasinnade människor eller så formas människorna i gruppen till att likna varandra. Jag vill presentera ett tredje möjligt alternativ. I en kör med inträdesprov kan ledaren till viss del styra vilken sorts grupp hen får. Där finns det tydliga krav som sångaren ska nå upp till för att få vara med, vilket gör att gruppen blir mer musikaliskt homogen. I dessa körer med högre musikalisk nivå tänker jag även att medlemmarna i gruppen har en större kunskap om sin egen röst och att de i högre grad känner att de behärskar sitt instrument. Denna yttre trygghet är en bra förutsättning för körsång (Persen, 2005). I en kör där vem som helst, oberoende av bakgrund och musikalisk kompetens, får vara med blir gruppen i alla fall till en början mer spridd. Kanske krävs känsligheten hos ledaren för var gruppen befinner sig ännu mer i en grupp med större spridning i personligheter och musikalitet. Och kanske är det så att det i dessa grupper finns ett större behov av att ledaren blir en förebild som samlar ihop gruppen och gör den mer homogen.

Både körsångare och körledarna i studien anser att körledaren har en stor inverkan på det sociala klimatet i kören. Det viktigaste för körsångarna i enkäten tycks vara att ledaren har humor och en positiv inställning. Flera informanter skriver i enkätsvaren om hur det seriösa i övningssituationen ska balanseras upp av lättsamhet. Dahl (2003) använder medvetet humor i instuderingsarbetet med kören, speciellt om stycket har en humoristisk karaktär. För Eva är det viktigt att både hon som ledare samt alla körsångare tycker att arbetet med kören är roligt. Hon menar att körsångare märker om ledaren tycker det är roligt eller inte, och att det smittar av sig från ledare till körsångare. På samma sätt uttrycker hon att det märks om hon inte tycker att exempelvis repertoaren är rolig, därför väljer hon i så fall bort att jobba med den.

Det är även väldigt viktigt för körsångarna i studien att körledaren är öppen och förstående och lyssnar på sina körsångare. Eva uttrycker att hon inte bara kan köra på det hon vill hela tiden, utan att det måste finnas en dialog körsångarna och henne emellan. Hon vill att det ska finnas en öppenhet att komma med initiativ, att sångarna ska få känna att de kan vara med och påverka. Anders försöker motverka glappet mellan sig själv och sina sångare för att skapa en närhet till sina körsångare. Han vill inte att det

ska finnas någon negativ maktobalans, utan ser sina körmedlemmar som kollegor och medskapare.

Det finns en vilja hos körsångarna i studien att ledaren ska kunna komma med konstruktiv kritik och leda kören mot musikalisk utveckling. Men, de uttrycker samtidigt hur viktigt det är att balansera upp kritiken med uppmuntran. När det handlar om att ge konstruktiv kritik och uppmuntran menar jag att det är viktigt att som körledare uttrycka tydliga ramar och mål. Eva hävdar att hon vill att körsångarna ska känna att de vet vad hon förväntar sig. Även körsångarna i studien värderar tydlighet högt hos ledaren. Tydlighet var det enskilda ord som flest skrev som svar på vad de anser att en ledare ska ha för egenskaper/förhållningssätt. För flera körsångare innebär tydligheten just förväntningar och mål. I detta uttrycker även flera enkätinformanter att det måste finnas en rimlighet i kraven som ledaren ställer.

Det var enligt mig förvånande få som i sitt svar kring viktiga egenskaper/förhållningssätt hos ledaren svarade något som rörde musikalisk kompetens. Strax under 17% svarade med ord som hade med *musikalisk kompetens*, *kunnighet*, *skicklighet* och *professionalitet* att göra. Kan det vara så att man som körsångare tar de musikaliska färdigheterna hos ledaren för givna? I och med att informanterna från enkäten generellt värderar det musikaliska något högre än det sociala, kan ju inte den musikaliska kompetensen hos ledaren vara obetydlig. Samtliga intervjuade körledare anser att körsångarna i körsituationen kan kräva av dem att de ska vara förberedda. De ska ha koll på vad som ska göras och kunna leda kören musikaliskt genom repetitionen. Eva ser att vidga nya vyer för sina körsångare som ett stort uppdrag. Hon har en musikalisk bredd som många av hennes sångare inte har, som hon vill låta dem få ta del av.

Det uttrycks även att ledaren ska värna om det sociala och förstå vikten av det. Samtliga intervjuade körledare ser en stor koppling mellan det sociala klimatet och det musikaliska resultatet. De uttrycker alla tre hur de som ledare kan vara förebilder och hur de kan påverka det sociala klimatet positivt. Anders menar att han kan bidra till detta genom sitt sätt att tala till och med sina körsångare. Han vill genom sitt sätt att se alla i kören, hjälpa dem att se varandra. Eva påverkar atmosfären i kören positivt genom att lägga ner tid och arbete på att i början av terminen föra samman gruppen. Linda vill var en förebild i att lyssna på varandra och ge varandra respekt.

Informanterna beskriver fler förhållningssätt hos ledaren som kan smitta av sig på kören. Eva uttrycker att om hon visar att hon tycker något är roligt, kommer även körsångarna i större mån tycka det är roligt. Anders pratar om att han kan få körsångarna att satsa på körens verksamhet genom att visa att han satsar på körsångarna. Dahl (2003) berättar om hur människor smittar varandra med sin sinnesstämning och dagsform. Detta sker dock enligt henne inte endast från ledare till körsångare utan även i motsatt riktning.

Med bakgrund av dessa beskrivningar av hur en körledare ska eller önskas vara förmina tankar till Mathiassons (1994) beskrivning av sakorienterade respektive rollorienterade yrken. Körledarens önskvärda beteende kommer mycket an på förhållningssätt som rör dennes personlighet snarare än på den konkreta uppgiften som ska lösas. Jag skulle därför säga att körledarrollen som den beskrivs av körsångarna och körledarna i denna studie är ett högst rollorienterat yrke. Nu är ju dock samtliga körer som deltagit i enkäter amatörkörer, fast på olika nivåer. Jag kan tänka mig att resultatet skulle se något annorlunda ut om en professionell kör hade fått svara på enkäten. I en professionell kör, där sångarna får betalt för sin medverkan och där målen har en större prestationsfokusering än i den generella amatörkören, skulle jag också gissa att körledarens roll skulle vara mer sakorienterad.

5.3 Relation och kommunikation

Relation och kommunikation i olika former tycks vara något bland det viktigaste i körverksamheten, utifrån denna studie. Enligt Anders är kontakten mellan honom och körsångarna, körsångarna emellan, mellan honom och publiken samt mellan körsångarna och publiken viktig. Kontakt med publik utsätts de flesta körer med jämna mellanrum. För att kunna ha en bra kontakt med publiken och beröra och utmana, behöver individen enligt Anders må bra i sammanhanget. Detta styrks av Persen (2005) som uttrycker att det personliga uttrycket hämmas av att körsångaren känner otrygghet i gruppen. När jag frågade de intervjuade körledarna om målbilder var det en som speciellt fängade mitt intresse – Anders talar om *beröring*. Han vill att körsångarna ska bli berörda av det de sjunger, så att de i sin tur kan beröra publiken de möter.

Enligt både Eklundh, Yebio och Månsson (Johansson, 2015) är kontakten mellan kör och publik viktig för hur helhetsintrycket av kören blir. Både informanten Anders och

Eklundh (Johansson, 2015) poängterar att ett framträdande där alla yttre faktorer sitter på plats, som exempelvis att stämmorna sitter perfekt och att ledaren dirigerar snyggt, kan vara totalt ointressant om inte kontakten finns där.

De tre intervjuade körledarna skiljer sig något i hur de ser på relationen till sina körsångare. Mest skiljer sig Anders och Linda, enligt min upplevelse. Anders beskriver en oerhörd närhet till sina körsångare och hur han lägger mycket vilja i att det ska skapas nära och tillitsfulla relationer mellan honom och hans sångare. Han vill inte att det ska finnas någon maktbalans som påverkar denna närhet negativt. Därför försöker han motverka en sådan maktbalans genom att behandla sina körsångare som kollegor och medskapare. Linda däremot är tydlig i att hon inte ämnar bli kompis med sina körsångare. Hon vill att de ska känna att hon går att nå och att möjligheten att prata med henne finns där, men framförallt om sådant som rör musiken eller som kommer upp i det musikaliska sammanhanget. Behöver någon prata med henne, så finns hon där, men hon försöker inte bli nära vän med sina körsångare. Däremot ser hon det som viktigt att kunna prata med alla.

Enligt min analys är Lindas syn på sin egen ledarroll något mer sakorienterad än Anders. Linda vill att fokuset först och främst ska ligga på musiken, på uppgiften de har att utföra, och försöker hålla undan sitt privatliv från körarbetet. Anders däremot integrerar en större del av sin person i kören genom att han vill att alla i kören ska ha koll på varandra och att han själv behöver vara en förebild i kontakten och mötet med körsångarna.

Sång i kör förbättrar både relationen till andra och till sig själv. Persen (2005) skriver att sångaren lättare får en positiv känsla av sig själv när hen deltar i gruppsång än när hen sjunger ensam. Finnegan (2007) pratar om att musiken för samman människor och skapar harmoni dem emellan. Körsångare i enkäten uttrycker att en gemensam riktning gör att gruppen blir så mycket starkare än vad var och en för sig hade kunnat bli och detta hävdar även Larsen (Johansson, 2015). Körsången leder till ett ömsesidigt beroende körsångarna emellan (Dahl, 2003), då den enskilde körsångaren inte hade kunnat nå målet själv utan behöver sina körkollegor.

Körsångarna är beroende av varandras stöd och stöttning för att våga sjunga ut och uttrycka sig. Möjligheten att vara anonym, som är mycket större i körsång än i solosång, gör att körsångare känner sig tryggare och i större grad kan slappna av. Avslappningen

gör att kroppen och därmed sången blir mer öppen och fri (Dahl, 2003; Persen, 2005). Med bakgrund av detta erbjuder alltså körsången väldigt goda möjligheter att utvecklas och prestera på högsta möjliga nivå. Medlemmarna i kören har dessutom olika styrkor, som gör att de kan fylla i varandras svagheter och begränsningar.

5.4 Mål och krav

Frågan vad man kan ställa för krav på sina körsångare är inte helt enkel. Dahl (2003) menar att för höga krav kan skapa en barriär mellan körledaren och kören. I denna fråga tycks informanterna från intervjuerna dock vara väl överens. Samtliga pratar om närvaro, både kroppslig och mental, samt arbetsinsats - att förbereda sig och “[...] att göra sitt bästa” (Linda). Enkätsvaren visar på att även sångarna vill att körledaren ska ställa krav på hög närvaro.

För att vara med i Evas kör behöver sångarna ansöka genom ett inträdesprov. Då det finns de som vill vara med, men inte kommer in, är det viktigt för Eva att sångaren tar ansvar för sin plats i kören. Detta gör sångaren genom att ha hög närvaro samt att lära sig låtarna till dess att de ska kunnas. Detta handlar enligt henne om respekt till gruppen och till henne som ledare. Den mentala närvaron handlar om att lägga fokus och koncentration på det som händer i rummet under körrepetitionen (Linda). Jag möter ofta körsångare som uttrycker hur skönt det är att få komma till ett sammanhang och under ett par timmar bara behöva koncentrera sig på det som händer just där, just då.

Anders kräver även han hög närvaro av sina körsångare, men det finns tillfällen då han släpper på detta krav. Detta är ett sätt för honom att lyssna på sina körsångare, och han menar att det skapar ett förtroende och en tillit honom och körsångarna emellan. För Anders är en annan viktig poäng att körsångarna ska veta vilka som är borta och varför. Då skapas det en större närhet i gruppen, samt att man undviker slitningar i form av spekuleringar och prat om andra körmedlemmar. I min kör planerar jag körens musikaliska progression utefter att körsångarna är närvarande på körrepetitionerna. Detta innebär att körsångaren som missat två repetitioner på rad ofta missat ganska mycket. Detta kan dels leda till att körsångare prioriterar övningarna mer, då de inser att de behöver vara närvarande för att hinna lära sig det som krävs. Däremot finns det även en risk att körsångare som ofta får förhinder inte känner att de hänger med och kanske till slut slutar i kören.

När Dahl (2003) skriver om att antingen spegla kören eller ställa sig tvärt emot där kören är, uttrycker hon att det finns en risk i det senare att ett förtroende bryts. Om en körledare till exempel ställer höga krav i en kör där den allmänna målbilden är att de sjunger tillsammans för att det är kul, med lägre förväntningar på den musikaliska nivån, finns risk för att en barriär skapas mellan kören och körledaren. Ur svar på enkäten kommer det även fram hur körsångare tycker det är viktigt att körledaren ställer *rimliga* krav på kören. Att som körsångare uppleva att man behärskar det som krävs är enligt Persen (2005) viktigt för att sångaren ska trivas och känna sig trygg. Trygghet och välmående i sin tur behövs för att kroppen ska vara avslappnad och sångaren ska våga och vilja använda sig av hela sin kapacitet (Dahl, 2003; Persen, 2005). En intention av att höja nivån i kören (genom att ställa högre krav), kan alltså leda till att förtroende bryts, trygghetskänslan sjunker eller försvinner och att det musikaliska slutligen sänks.

Denna svåra fråga som gäller vad körledaren kan kräva av sina körsångare hör enligt mig ihop med målbilder. Vad vill jag som ledare satsa på för musikalisk nivå i kören? Matchar dessa mål körsångarnas mål eller kan vi närma oss varandra? Enligt Lundgren (1999) är en förutsättning för en bra körverksamhet att ledarens och körens mål går ihop. Jag har själv i min roll som körledare bearbetat och funderat mycket över vilka mål jag *vill* ha med kören, samt vilka mål jag *kan* ha med kören. Balansen mellan att möjliggöra för körsångaren att ha kören som en hobby som inte äter upp hela hens fritid och att samtidigt satsa på en hög konstnärlig nivå tycker jag är svårt. Ett fullt möjligt scenario är till exempel att körledaren har främst musikaliska motiv och vill lägga mycket tid och energi på att höja nivån i kören, medan körsångarna generellt sett har mer sociala motiv, och är inte villiga att viga värdefull fritid åt mer repetition. Det verkar trots allt så att i alla fall körsångarna i denna studie går till kören av både sociala och musikaliska motiv. Men, när jag bad dem sätta ett relevans-värde på den musikaliska respektive sociala upplevelsen satte många informanter olika värden på dessa. Anledningen till detta tänker jag kan vara att det tar emot att endast välja det ena eller det andra alternativet, men när de sedan ska sätta en siffra på hur viktigt de två alternativen är visar det sig att det finns en liten skillnad dem emellan i alla fall.

Körsångarna kommer till kören med individuella mål och förväntningar (Lundgren, 1999). I en kör med 40 sångare kan omöjligen allas individuella mål och önskemål

uppfyllas. Det finns de som vill kunna avgöra klockan fem på tisdagseftermiddagen om de orkar gå på repetitionen två timmar senare. Och så finns de som ständigt vill utvecklas och vill nå sin maximala förmåga. Jag kommer aldrig få en kör i mina händer där allas personliga mål och önskningar stämmer överens. Därför gäller det för mig som ledare att hitta ett sorts gyllene snitt i ambitionsnivå och mål. För Anders innebär arbetet med kören mycket givande och tagande, ett delat ansvar. Ibland ber han vid ett tillfälle en körsångare göra allt som står i dennes makt för att kunna medverka, och en annan gång ger han samma körsångare möjlighet att stanna hemma och vila. Det bildas en lojalitet mellan körledare och körsångare. Enligt körsångare i enkäten gör lojaliteten körledaren och körsångaren emellan att sångaren vill satsa och komma så mycket som möjligt på körens verksamhet. I detta är kommunikationen ett nyckelord. Så är det även i mitt arbete som körledare. Kommer en körsångare som blivit utarbetad eller som kämpar med sjukdom till mig och frågar om hen kan vara med i kören i rehabiliteringssyfte, och således bara komma när hen orkar är mitt svar alltid: självklart! Skulle en körsångare däremot bara dyka upp någon gång ibland utan att meddela frånvaro och utan att kommunicera anledningen till dennes sporadiska närvaro, skulle det inte accepteras. Närvaron, eller i detta fall frånvaron, kanske är densamme, men situationen och förutsättningarna helt annorlunda. Det kommer an på kommunikationen.

Gemensamma mål hos samtliga intervjuade körledare är att deras körsångare efter en repetition ska gå hem *glada, inspirerade* och med *mersmak*.

5.5 Gruppen och dess kultur

En grupp pendlar mellan att vara relations- respektive uppgiftsorienterad (Mathiasson, 1994), vilket även gäller kören. I denna studie har endast amatörcörer medverkat, men med en stor bredd i musikalisk nivå. I en professionell kör blir uppgiften än viktigare, då det är ett jobb som ska utföras utefter arbetsbeskrivning och förväntningar från arbetsgivaren. I en amatörcör däremot får det sociala klimatet än mer betydelse, och, som visat i denna studie, stor betydelse för både känsla av välbefinnande och för den musikaliska upplevelsen. De tre medverkande körledarna leder alla körer med inträdesprov. Även fast körerna är amatörcörer i den bemärkelsen att sångarna inte får betalt för sin medverkan, finns det vissa musikaliska krav som sångarna behöver uppfylla för att få vara med. I Anders kör är dessutom många av sångarna utbildade i

musik. I en amatörcör utan inträdesprov, blir det däremot svårt att ställa krav på att sångaren ska nå upp till en viss musikalisk nivå. Ju högre musikaliska krav det finns, desto mer uppgiftsorienterad borde gruppen bli.

I en grupp utvecklas en grupppersonlighet som inte fullt ut kan förstås bara av att se till individerna i den (Mathiasson, 1994). MacLellan (2011) skriver däremot om hur grupper ofta innehåller personer med liknande personlighetsdrag och ställer sig frågan om det är gruppen som drar liknande individer till sig, eller om det snarare är så att individerna formas till att likna varandra inom gruppen. Anders pratar om en körkultur; ett varmt och familjärt klimat som han vill skapa i kören. Genom sitt sätt att se människor i kören och tala till dem på ett respektfullt sätt menar han att han kan vara med och skapa detta goda klimat. Han antyder alltså att det är något som behöver skapas, och inte något som automatiskt finns där. Även Linda berör detta som något som behöver arbetas med och skapas, då hon uttrycker att hon försöker vara en förebild i hur man bemöter varandra inom gruppen. Genom att visa att hon lyssnar på sina körsångare, hoppas hon att de uppmuntras till att lyssna på henne och varandra. Genom att som ledare visa och vara en förebild för det klimat som hen vill ska råda i kören, kan hen förhoppningsvis inspirera körsångarna att ta efter och själva bidra till det goda klimatet samt till gruppens personlighet. Enligt Lave (1991) är det deltagarna i den praktikbaserade gemenskapen, i det här fallet kören, som både skapar och omformar gruppkulturen. Utifrån detta är det alltså inte bara ledaren utan även körsångarna som är med och formar kulturen i kören. Den praktikbaserad gemenskapens medlemmar påverkas av gemenskapen enligt Lave både i handling och i känsla av identitet och tillhörighet.

Ju större gruppen är, desto mer anonym blir den enskilde körmedlemmen (Mathiasson, 1994). Gruppens storlek har även en betydelse för om subgrupper bildas. Formandet av subgrupper kan göra att klimatet blir exkluderande, vilket kan vara förödande för det musikaliska resultatet (Lundgren, 1999; Balsnes 2009). Atmosfären i subgruppen kan tyckas vara god och utvecklande, men för den stora gruppen trots det påverka gruppkänslan negativt. Det kan göra att andra körmedlemmar känner sig exkluderade och otrygga i gruppen, vilket enligt Persen (2005) leder till att körsångaren får en sämre andning och oflexibelt struphuvud. Detta påverkar i sin tur det rent sångliga.

Många körledare uppger sig ha minnen av speciella upplevelser med sin kör, upplevelser då gruppen förs samman och blir en stark enhet. Det verkar till och med vara svårt att förklara vad det är som händer vid dessa tillfällen. Dahl (2003) beskriver det som att kören blir “[...] en enda organism, en kropp, en andning, en tanke [...]” (s.11), Eklundh (Johansson, 2015) som att det skapas en “[...] symbios mellan musiken, mig och kören [...]” (s.39) och Yngwe som att det skapas “[...] en anda i ett rum [...]” (Johansson, 2015, s.237). Flera körledare beskriver en liknande upplevelse som att kören blir som en kropp, en enhet med ett gemensamt medvetande och gemensamma upplevelser. När kören senare pratar om upplevelsen behöves den knappt beskrivas för att alla som var med ska förstå och minnas känslan. Resan som Anders kör gjorde till Sydafrika blev en sådan upplevelse som påverkat kulturen i kören. Denna resa, och framförallt upplevelsen i den lilla kyrkan, har blivit en gemensam referens för medlemmarna i kören som stärker gemenskapen.

Att ha ett bra gruppklimat kräver uppenbarligen sitt arbete. De tre intervjuade körledarna lägger alla ner arbete på att föra samman gruppen och skapa ett sunt och gott klimat i kören.

5.6 Där det sociala klimatet inte fungerar

En sångupplevelse kan både lyfta en person till höjderna och förstöra personens självförtroende. Sångrosten är tätt knuten till personen (Persen, 2005), vilket gör kommunikationen i körledningssituationen komplex. På grund av att sången på ett eller annat sätt innebär exponering, försätts individen i en sårbar position som sångare. En människa kan känna sig både bekräftad och stärkt men också utpekad och utsatt i körsituationen, beroende på hur situationen hanteras och upplevs (Persen, 2005).

Att ge kören och körsångarna konstruktiv kritik på ett bra sätt tycks vara svårt. Persen (2005) skriver om hur sångrösten lätt förknippas med en människas personlighet och identitet, vilket gör att det kan kännas hotfullt att få kritik för sin egen röst. Detta har även Linda upptäckt. Att peka ut någon som gör fel och kritisera hen gör att blockeringar bildas, hävdar hon. Kritik kan sätta sig på personens självkänsla och få konsekvenser för vidare musicerande genom att lusten att sjunga försvinner (Persen, 2005). Linda beskriver att körsångarna blir räddare för att göra fel och vågar till slut inte sjunga.

Sången är unik på det sättet att instrumentet är en del av sångarens egen kropp, vilket kan göra det svårt för sångaren att skilja på det hen gör (sjunger) och den hen är (person som sjunger). Upplevs situationen som hotfull går kroppen in i krisläge. Därför tänker jag att körledaren ska vara oerhört försiktig med att peka ut sångare och så långt det är möjligt tala till hela gruppen eller möjligtvis delar av den. För att sångaren ska uppleva motivation, behövs positiva erfarenheter att väga upp de dåliga (Persen, 2005). Flera körsångare uttrycker att de inte vill att körledaren ska kritisera någon inför resten av gruppen. För en informant är det viktigt att inte någon pekas ut, varken av positiva eller negativa skäl, medan det för en annan accepteras att körsångare särbehandlas om deras prestation kräver det. Svårigheten tycker jag ligger i då det i situationen är tydligt vem kritiken rör. Ett exempel på detta är när ledaren får rätta en stämman gång på gång och be dem sjunga igen, medan resten av kören hör vem eller vilka i stämman som har svårt att klara det som krävs. Trots att ledaren inte pekar ut en specifik person, blir det en indirekt utpekning, då kören är medveten om vem kritiken gäller.

Trygghet är enligt Persen (2015) avgörande för både prestation och sångglädje och om detta hämmas eller främjas. Både yttre trygghet, som tydliga ramar och inre trygghet, som en känsla av att sångaren behärskar det som krävs är enligt Persen viktigt i en kör. Finns inte tryggheten där, påverkas körsångaren både fysiskt och psykiskt. Detta kan kopplas till Lindas ord om att det i en kör med ett väl fungerande socialt klimat blir högre volym och bättre rytmiskt.

Sångaren påverkas psykiskt av otrygghet genom att hen inte kan ha fokus på rätt saker. Otryggheten leder till att psykiska blockeringar bildas och uppmärksamheten går till annat. Eva verkar ha erfarenhet av detta, då hon uttrycker att en grupp som inte fungerar socialt är oerhört svårjobbade. Fungerar inte det sociala, fungerar heller inte det musikaliska utan alla blir istället avvaktande. En enkätinformant uttrycker att sångaren när hen mår bra “[...] kan lägga fokus på det musikaliska.”

I en kör med icke fungerande socialt klimat, eller där körsångarna känner sig otrygga, riskerar man att få spända sångare som sjunger svagare, mindre rytmiskt säkert, ansträngt och med mindre uttryck.

5.7 Kritisk granskning av studien

En möjlig variant av studien hade varit att skicka ut enkäten till de tre körer som de intervjuade körledarna leder. Då hade jag möjligtvis kunnat utveckla, eller ifrågasätta om enkätsvaren inte gick i linje med intervjuerna, vissa uttalanden från körledarna ännu mer. Risken hade dock då blivit att studien närmast sig en fallstudie på just dessa tre körer med tillhörande körledare. Jag hade då möjligen fått ett mindre brett svarsfält, då alla medverkande körledare leder körer på en högre musikalisk nivå.

Den data jag samlat in har visat sig vara mer överensstämmande än jag trodde den skulle bli. Jag valde strategiskt ut olika typer av körer, med en bredd i musikalisk nivå. Därför trodde jag att svaren skulle bli mer spridda. Både litteraturen och den insamlade datan visar enhetligt att det sociala klimatet i kören är positivt för den musikaliska utvecklingen. Jag har i min litteratursökning haft svårt att hitta forskning kring andra upplevelser av ämnet. Beror detta på att det sociala klimatet i de flesta fall faktiskt har en positiv påverkan på det musikaliska resultatet? Eller beror det möjligtvis på att forskare inom ämnet velat stärka det sociala klimatets betydelse och inverkan?

I en kör med väldigt spridda musikaliska respektive sociala mål tänker jag att vissa körsångare skulle kunna se det sociala klimatet som negativt, om det står i vägen för de musikaliska målen dessa körsångare har. Denna åsikt har inte kommit upp och det finns fler möjliga orsaker till detta. Antingen så är det så att detta inte är en åsikt som finns bland körsångare, eller så har jag lyckats välja ut körer med en stark enhet i gruppen. Ett tredje möjligt alternativ är givetvis även att körsångarna inte svarat ärligt på enkäten.

En enkät har skickats ut till körsångare i 10 körer i Sverige. Antalet människor som svarat på enkäten är endast en liten del av körsångar-Sverige. Därför har jag inte kunnat göra några generaliseringar kring hur körsångare i Sverige allmänt tänker kring dessa frågor, vilket inte heller har varit min intention. Dessutom var det bara drygt hälften av de som fick enkäten som svarade. En möjlig anledning till att så många lät bli att svara tänker jag kan vara att jag som undersökare inte hade någon direktkontakt med informanterna. Å andra sidan var tanken med att gå genom körledarna och körstyrelserna att körsångarna i sin lojalitet för körledaren skulle besvara enkäten. Möjligheten finns att ännu färre skulle besvara enkäten om jag hade direktkontakt med körsångarna. De skulle i sådana fall dessutom inte behålla sin anonymitet gentemot mig.

5.8 Framtida forskning

En utveckling av denna studie skulle exempelvis kunna vara att undersöka om ledarens uppfattningar om körens gruppkultur och sociala välmående stämmer överens med körsångarnas uppfattningar.

Då litteraturen, som beskrivet ovan, ger en homogen bild av frågeställningen, skapas en nyfikenhet kring eventuella negativa följder av att arbeta med socialt klimat i kören.

Min vilja och förhoppning är att detta arbete kan inspirera körledare till att aktivt arbeta med det sociala klimatet i en kör. Jag hoppas att arbetet kan fungera som en uppmuntran i att se arbetet med gemenskapen och de psykologiska aspekterna av gruppen som viktigt och som ett arbete som inte är tidsödande utan i slutändan kan spara tid.

Jag upplever att detta arbete gett mig en större förståelse för gruppdynamik, klimat och atmosfär i en kör samt att det har stärkt min åsikt att det är viktigt att arbeta med relationer och kontaktskapande i en kör. Detta tänker jag kan föras över på andra grupper som tillsammans ska jobba för att nå ett mål. Jag kommer därför ta med mig denna kunskap i min framtida roll som körledare och musikpedagog.

6. Referenslista

Balsnes, A.H. (2009). *Å lære i kor: Belcanto som praksisfellesskap*. Oslo: Norges Musikkhøgskole.

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Bygdéus, P. (2015). *Medierande verktyg i körledarpraktik: en studie av arbetssätt och handling i körledning med barn och unga*. (Doktorsavhandling). Lund: Lunds universitet. Tillgänglig: <http://portal.research.lu.se/portal/files/3846198/8166401.pdf>

Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2015). *Forskningsmetoder för lärarstudenter*. Lund: Studentlitteratur.

Dahl, T. B. (2003) *Körkonst : Om sång, körarbete och kommunikation*. Göteborg: Bo Ejeby Förlag.

Fagius, G. & Ekman Frisk, L. (red.) (2011). *Körsång påverkar: forskare berättar*. Slite: Wessmans musikförlag.

Finnegan, R. H. (2007). *The hidden musicians: music-making in an English town*. Middletown: Wesleyan University Press.

Isaksson, E. & Persson, E. (2014). *Den flexibla kören*. Opublicerat manuskript.

Johansson, K. (2015). *A cappella: tjugofem körledares röster*. Göteborg: Bo Ejeby förlag.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.

Lave, J. (1991). Situating learning in communities of practice. I L.B. Resnick, J.M. Levine & S.D. Teasley. (red.) (1991). *Perspectives on socially shared cognition* (s.2-63). Washington: American Psychological Association.

Lave, J. & Wenger, E. (2003). *Situated learning: legitimate peripheral participation*. Cambridge [England]: Cambridge University Press.

Lundgren, H. (1999). *Klara kören! Om körens ledning och organisation - en handbok för dirigenter och andra körledare*. Stockholm: SK-Gehrmans Musikförlag AB.

MacLellan, C. R. (2011). Understanding Your Band, Orchestra, and Choir Students: Personality Similarities and Differences and What They Mean for You. *Music Educators Journal*, (4). 37.

Mathiasson, C. (1994). *Praktisk gruppsykologi*. Lund: Studentlitteratur.

Persen, Å. B. (2005). *Utrolig å få synge ut! Om hvordan sangglede kan fremmes og h e m m e s* (Masteroppsats). Oslo: Universitetet i Oslo. Tillgänglig: <https://www.duo.uio.no/handle/10852/27046>

Sandberg Jurström, R. (2009). *Att ge form åt musikaliska gestaltningar: en socialsemiotisk studie av körledares multimodala kommunikation i kören* (Doktorsavhandling, Art Monitor, 14). Göteborg: Göteborgs universitet. Tillgänglig: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/20893/1/gupea_2077_20893_1.pdf

Sing Up. (2017). *About Sing Up*. Hämtad 2017-04-20, från <https://www.singup.org/about-sing-up/>

Stensmo, C. (2002). *Vetenskapsteori och metod för lärare: En introduktion*. Uppsala: Kunskapsföretaget.

Trost, J. & Hultåker, O. (2016). *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Welch, G. F., Himonides, E., Saunders, J., Papageorgi, I., & Sarazin, M. (2014). Singing and social inclusion. *Frontiers In Psychology, Vol 5 (2014)*, doi:10.3389/fpsyg.2014.00803/full

Wenger, E. (1998). *Communities of practice: learning, meaning, and identity*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bilaga 1 - Enkät

2017-05-05

Socialt klimat i kör och dess påverkan

Socialt klimat i kör och dess påverkan

Körsång är den tredje vanligaste fritidssysselsättningen i vårt land - varje vecka sjunger flera hundra tusen svenskar i kör. Det är en verksamhet där många lägger mycket tid och som många påverkas av.

Mitt namn är Emma Persson och jag går för tillfället mitt sista år på Ämneslärarutbildningen för gymnasiet med inriktning sång och körledning på Musikhögskolan i Malmö. Jag har länge varit intresserad av vad som sker i en kör, förutom det rent musikaliska. Varje kör ser olika ut och har olika atmosfär, klimat och normer. Min studie kommer handla om just detta och därför undrar jag - hur ser det sociala klimatet ut i kören Du sjunger i?

Denna enkät till körsångare är en del av mitt examensarbete, som handlar om det sociala klimatet i en kör, om inkludering och exkludering, och om det i sin tur påverkar det musikaliska resultatet. Resultatet av enkäten kommer behandlas på ett konfidentiellt sätt, vilket innebär att man i det slutgiltiga arbetet inte ska kunna härleda informationen till en enskild individ. Har Du däremot mer att säga efter denna enkät och vill fortsätta att prata om detta, finns det möjlighet att skriva Dina kontaktuppgifter längst ner i formuläret, så kan det hända att jag kontaktar Dig för en eventuell intervju. Inte heller körens namn (se fråga 1.) kommer förekomma i det slutgiltiga arbetet, denna fråga finns endast med för att kunna jämföra de olika svaren.

Enkäten tar ca 15 min att fylla i. Är du med i flera körer, utgå då från den kör genom vilken du fått tillgång till enkäten, när du svarar på frågorna. För frågor och funderingar, vänligen skriv till persson.emmae@gmail.com.

Tack på förhand, dina svar är viktiga!

*Obligatorisk

1. 1. Vad är namnet på kören du sjunger i? *

2. 2. Var rent geografiskt är kören verksam? *

3. 3. Inom vilken sorts organisation är kören verksam? *

Markera endast en oval.

- Kyrka/samfund
- Det är en fristående förening
- Folkhögskola
- Högskola/universitet
- Folkuniversitet
- Övrigt: _____

4. 4. Denna kör är en... **Markera endast en oval.*

- Ungdomskör
 Studentkör
 Vuxenkör
 Kör med blandade åldrar
 Övrigt: _____

5. 5. Denna kör är en... **Markera endast en oval.*

- Manskör
 Damkör
 Blandad kör

6. 6. Vad sjunger ni för typ av genre/genrer? Det är möjligt att kryssa för fler alternativ. **Markera alla som gäller.*

- Klassiskt
 Pop
 Rock
 Gospel
 Folkmusik/visa
 Jazz
 Övrigt: _____

7. 7. Behövs du göra ett antagningsprov för att gå med i kören? **Markera endast en oval.*

- Ja
 Nej

8. 8. Vilken stämma sjunger du i? **Markera endast en oval.*

- Sopran
 Alt
 Tenor
 Bas

9. 9. Hur länge har du sjungit i kören? **Markera endast en oval.*

- Mindre än 1 år
 1-3 år
 4-7 år
 8-15 år
 16-25 år
 Fler än 25 år

Sociala respektive musikaliska motiv

10. 10. Vilket är viktigast för dig - den musikaliska upplevelsen eller den sociala? **Markera endast en oval.*

- Den musikaliska upplevelsen
 Båda är lika viktiga
 Den sociala upplevelsen

11. 11. Hur viktig är den musikaliska upplevelsen för dig? **Markera endast en oval.*

	1	2	3	4	5	
Inte alls viktig	☐	☐	☐	☐	☐	Mycket viktig

12. 12. Hur viktigt är det sociala klimatet i en kör för dig? **Markera endast en oval.*

	1	2	3	4	5	
Inte alls viktigt	☐	☐	☐	☐	☐	Mycket viktigt

13. 13. Hur upplever du att den musikaliska nivån på din kör är? **Markera endast en oval.*

	1	2	3	4	5	
Mycket låg	☐	☐	☐	☐	☐	Mycket hög

14. 14. Hur viktigt är det för dig att din kör anses som musikaliskt bra? **Markera endast en oval.*

	1	2	3	4	5	
Inte alls viktigt	☐	☐	☐	☐	☐	Mycket viktigt

Socialt klimat & trygghet

15. 15. Hur upplever du att det sociala klimatet i din kör är? **Markera endast en oval.*

	1	2	3	4	5	
Mycket dåligt	☐	☐	☐	☐	☐	Mycket gott

16. 16. Skriv ett eller flera ord som du tycker beskriver det sociala klimatet i din kör *

17. 17. Hur hittade du till kören? Kryssa i det alternativ som stämmer bäst in på din situation. **Markera endast en oval.*

- En vän/bekant som redan var med i kören tipsade/drog med mig
- Jag googlade/sökte på internet
- Genom en konsert kören medverkade i
- Via reklam såsom affischer/annonser
- Jag har hört om kören via ryktesvägen
- Jag kände till körledaren sedan tidigare
- Övrigt: _____

18. 18. Hur pass välkommen kände du dig när du började i kören? **Markera endast en oval.*

	1	2	3	4	5	
Inte alls välkommen	☐	☐	☐	☐	☐	Mycket välkommen

19. 19. Hur lång tid tog det innan du kände dig trygg i gruppen? **Markera endast en oval.*

- Jag kände mig trygg med en gång
- Några övningar
- Några månader
- Några år
- Jag känner mig ännu inte trygg i gruppen

20. 20. Vem/vilka/vilken grupp i din kör upplever du har störst inflytande på gemenskapen? Det går att kryssa för fler alternativ. *

Markera alla som gäller.

- Körstyrelsen
- Ordföranden i körstyrelsen
- Festkommité/Sexmästeri
- Körledaren
- En enskild körsångare
- Sopranerna
- Altarna
- Tenorerna
- Basarna
- Ingen har mer inflytande än någon annan
- Övrigt: _____

Grupperingar & Rivalitet

21. 21. Nedan följer tre påståenden med fem olika svarsalternativ. Välj det svarsalternativ som står närmast din personliga upplevelse kring påståendena. *

Markera endast en oval per rad.

	Instämmer helt	Instämmer till stor del	Instämmer till viss del	Instämmer inte alls	Vet ej/ingen åsikt
Det finns tydliga sociala grupperingar inom kören.	☐	☐	☐	☐	☐
Det finns rivalitet mellan stämmorna i kören.	☐	☐	☐	☐	☐
Det finns rivalitet inom min egen stämma i kören.	☐	☐	☐	☐	☐

Körledaren

22. 22. Vilka beteenden/förhållningssätt hos en körledare anser du främjar ett gott socialt klimat i en kör? Nämn 1-3 beteenden/förhållningssätt. *

23. **23. Upplever du att din körledare ser det sociala klimatet i kören som viktigt? ***
Markera endast en oval.

	1	2	3	4	5	
Nej, inte alls viktigt	☐	☐	☐	☐	☐	Ja, mycket viktigt

24. **24. Hur mycket förtroende känner du för din körledare? ***
Markera endast en oval.

	1	2	3	4	5	
Inget förtroende alls	☐	☐	☐	☐	☐	Mycket förtroende

25. **25. Upplever du att din körledare uppskattar vissa körsångares medverkan mer än andra? ***
Markera endast en oval.

- Ja
 Nej
 Vet inte

26. **26a. Upplever du att din körledare arbetar aktivt med det sociala klimatet i kören? ***
Markera endast en oval.

- Ja
 Nej
 Vet inte

27. **26b. Om ja, på vilket sätt?**

Musikaliskt resultat kopplat till atmosfären i kören

28. **27a. Hur tror du att det musikaliska resultatet påverkas av ett gott socialt klimat? ***
Markera endast en oval.

- Till det bättre; det musikaliska resultatet blir bättre av att atmosfären i kören är god.
 Det är oföränderligt; jag tror inte resultatet påverkas alls.
 Till det sämre; det musikaliska resultatet påverkas negativt av att energi läggs på det sociala klimatet.

29. 27b. Om du svarat "Till det bättre...", vad tror du det är som gör att det musikaliska resultatet förbättras av ett gott socialt klimat?

30. 27c. Om du svarat "Till det sämre...", vad tror du det är som gör att det musikaliska resultatet försämras av ett gott socialt klimat?

Övrigt

31. 28. Finns det något du gärna vill säga som inte kommit fram i frågorna? Skriv i så fall det här nedan

Den fortsatta studien

Vill du fortsätta prata om detta och berätta om dina erfarenheter genom en fortsatt medverkan i studien? Skriv i så fall ditt fullständiga namn samt mejladress här nedan så kan det hända att jag kontaktar dig för en eventuell intervju.

32. Namn:

33. Mejladress:

Bilaga 2 – Samtyckesblankett

Socialt klimat i kören och dess påverkan

Projektansvariges namn: Emma Persson
Institutionsanknytning: Musikhögskolan i Malmö, Lunds universitet

1. Studiens syfte och genomförande

Syftet med denna studie är att undersöka de eventuella *kopplingarna mellan det sociala och det musikaliska i kören*. Studien innebär dels undersökning av litteratur på området, dels en enkät som går ut till körsångare om deras upplevelser av det sociala klimatet i deras körer och vad det för med sig, samt intervjuer med körledare om deras insikter och upplevelser kring ämnet. Detta för att jag vill få fram både körsångares och körledares åsikter och upplevelser inom ämnet.

2. Hantering av data och sekretess

För att säkerställa att det som kommer fram under intervjun återges korrekt kommer intervjun spelas in. Ljudupptagningen från intervjun kommer transkriberas till text och samtliga namn kommer anonymiseras. Det kommer även finnas möjlighet för samtliga intervjupersoner att be om transkiberingen av intervjun. Den insamlade datan behandlas konfidentiellt och kommer endast användas i forskningssyfte.

3. Hur får jag information om studiens resultat?

Det färdiga arbetet inklusive studiens resultat kommer dels publiceras på Lunds Universitets publiceringstjänst LUP, samt presenteras under opponeringen som kommer ske i v. 21 på Musikhögskolan i Malmö.

4. Frivillighet

Medverkan i studien är helt och hållet frivillig, och du har rätt till att när som helst avbryta din medverkan utan vidare förklaring.

5. Kontaktuppgifter

För frågor vänligen kontakta mig via mejl:

emma.persson.625@student.lu.se

Härmed intygar jag att jag tagit del av informationen om studien samt godkänner min medverkan i studien som utförs av Emma Persson, Musikhögskolan i Malmö, Lunds Universitet

Namn-teckning: _____

Namn-förtydligande: _____

Ort & Datum: _____

Bilaga 3 – Intervjuguide

Allmän information om intervjupersonen och dess körer

- Beskriv kortfattat dig själv och din musikaliska bakgrund.
- Vad fick dig in på körspåret?
- Berätta lite om kören/körerna du leder!
- Nivå på sångarna?
- Antagningsprov?
- Hur ofta tas nya medlemmar in?
- Hur ofta har ni körövning?
- Vad i körens verksamhet är det du har ansvar för?
- Har ni några ansvarsgrupper inom kören?
- Vad har ni för körverksamhet utanför de regelbundna repetitionerna?

Inställning & Mål

- Vad är det viktigaste i en bra körverksamhet?
- Vad har du för mål med din kör?
- Vad är viktigt för dig i ditt körarbete?
- Vad anser du visar på hög nivå / kvalitet i körsång?

Upplevelser av körmusicerandet

- Vad vill du att dina körsångare ska upplevt/fått med sig när de går hem från en repetition?
- Vad vill du att dina körsångare ska upplevt/fått med sig när de går hem från en konsert?
- Vad finns det för olika saker som påverkar en körrepetition?
- Vad finns det för saker som påverkar körklängen?

Körledaren

- Vad anser du är viktiga ledaregenskaper?
- På vilket/vilka sätt präglar körledaren kören?
- Vad kan du kräva av dina körsångare?
- Vad kan dina körsångare kräva av dig?
- Vad tror du lockar människor till att vilja vara med i just din kör/dina körer?
- Har du någon förebild i körledarskapet?

Socialt klimat i kören

- Hur skulle du beskriva ett gott socialt klimat i en kör?
- Hur viktigt är det sociala i en kör för dig?
- Hur skulle du beskriva det sociala klimatet i din/dina kör/körer?
- Har ni något stående inslag som du tycker främjar gemenskapen?
- Tänker du att det finns körer där den goda sociala gemenskapen skulle kunna göra det musikaliska resultatet sämre?
- Vad gör du som körledare under en körrepetition som du tror främjar ett gott socialt klimat i kören?
- Hur tror du det påverkar körsångarna?
- Har du några i gruppen som har mer ansvar för det sociala?
- Hur arbetar kören för att ta in nya medlemmar i gruppen?
- Vi-känsla?

Relationer

- Vad upplever du att du har för relation till dina körsångare?
- Vad vill du ha för relation till dina körsångare?

- Hur viktigt är det att skapa förtroende hos sina körsångare?
- Vad leder detta förtroende till?

Gruppen vs. individen

- Jag är nyfiken på dina tankar kring personligt uttryck hos sångarna i kören kontra det gemensamma.
- Hur kan det personliga respektive gemensamma uttrycket ta sig i uttryck?
- Vad är körledarens ansvar respektive allas ansvar?
- Relation till massan eller individerna?

Övrigt

- Vilket råd skulle du vilja ge till unga, färska körledare?
- Vad vill du att människor utanför kören ska ha för syn på din kör?/tänka om din kör?
- Finns det något du vill tala om/tillägga som ännu inte kommit fram i intervjun?
- (Gemensam energi som kören går in i, skulle du vilja berätta lite med om det?)
- (Musiken ska vara på riktigt för alla inblandade - vad innebär det för dig?)